

ਡਿਸਕਲੇਮਰ:-ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆਂ ਨਿਰਣਾ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ, ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਰਿਪੋਰਟਯੋਗ

**ਭਾਰਤ ਦੀ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ
ਕਰੀਮਨਲ/ਫੌਜਦਾਰੀ ਅਪੀਲ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ
(CRIMINAL APPELLATE JURISDICTION)**

**ਕਰੀਮਨਲ/ਫੌਜਦਾਰੀ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 1079/2011
(CRIMINAL APPEAL NO. 1079 of 2011)**

ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ

(ਅਪੀਲ ਕਰਤਾ)

ਬਨਾਮ

ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ

(ਪ੍ਰਤਿਵਾਦੀ)

ਨਾਲ

**ਕਰੀਮਨਲ/ਫੌਜਦਾਰੀ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 1076/2011
(CRIMINAL APPEAL NO. 1076 of 2011)**

ਨਿਰਣਾ

(JUDGMENT)

ਦਿਨੇਸ਼ ਮਹੇਸ਼ਵਰੀ, ਜੱਜ (DINESH MAHESHWARI, J.)

1. ਸਪੈਸ਼ਲ ਲੀਵ ਪਟੀਸ਼ਨ(SLP) ਦੁਆਰਾ ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਅਪੀਲਾਂ, ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੁਆਰਾ ਕਰੀਮਨਲ/ਫੌਜਦਾਰੀ ਅਪੀਲ ਨੰ. 373-ਡੀ.ਬੀ.-2005 ਅਤੇ 350-ਡੀ.ਬੀ.-2005 ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੋਰ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ 11/03/2008 ਨੂੰ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਸਾਂਝੇ ਨਿਰਣੇ ਅਤੇ ਹੁਕਮਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਨਿਰਦੇਸ਼ਤ ਹਨ, ਜਿਸ ਦੁਆਰਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਬਰਨਾਲਾ ਦੁਆਰਾ ਸੈਸ਼ਨ ਕੇਸ ਨੰਬਰ 21/2001 ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਨਿਰਣੇ ਅਤੇ ਹੁਕਮ ਮਿਤੀ 28/30.03.2005 ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ/ਅਪੀਲ ਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਕਈ ਅਪਰਾਧਾਂ ਲਈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤੀ ਦੰਡਾਵਲੀ (ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ.) ਦੀ ਧਾਰਾ 148, 302/149, 323, 324 ਅਤੇ 326/149 ਅਧੀਨ ਸਜ਼ਾ ਯੋਗ ਅਪਰਾਧ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ, ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ।

ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਪਿਛੋਕੜ ਦੇ ਸੰਬੰਧਤ ਪਹਿਲੂ ਹੇਠ ਦਿੱਤੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹਨ:-

2.1 ਪ੍ਰਾਸੀਕਿਊਸ਼ਨ ਦਾ ਕੇਸ ਇਹ ਹੈ ਕਿ 03/03/2001 ਨੂੰ, ਮ੍ਰਿਤਕ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ, ਰਾਜਿੰਦਰ ਪਾਲ ਸਿੰਘ(ਪੀ.ਡਬਲਯੂ-5) ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ(ਪੀ.ਡਬਲਯੂ-6) ਅਤੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕਰਤਾ ਬੇਅੰਤ ਸਿੰਘ, ਸਾਰੇ ਪਿੰਡ ਮਹਿਲ ਕਲਾਂ ਦੇ ਵਸਨੀਕ, ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ.ਨੰਬਰ 67/1997, ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਮਹਿਲ ਕਲਾਂ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਇੱਕ ਕਰੀਮਨਲ/ਫੌਜਦਾਰੀ ਕੇਸ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਲਈ ਬਰਨਾਲਾ ਕੋਰਟ ਕੰਪਲੈਕਸ ਗਏ ਸਨ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਉਸੀ ਦਿਨ, ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਲਾਭ ਸਿੰਘ, ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ, ਬਖਤੌਰ ਸਿੰਘ, ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਪ੍ਰੇਮ ਕੁਮਾਰ ਅਤੇ ਨਰਾਇਣ ਦੱਤ ਵੀ ਅਪੀਲ ਕਰਤਾ ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਇੱਕ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਲਈ ਉਸੀ ਕੋਰਟ ਕੰਪਲੈਕਸ ਗਏ ਹੋਏ ਸਨ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਵੀ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਸਵੇਰੇ ਲਗਭਗ 11:15 ਵਜੇ, ਜਦੋਂ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ, ਬੇਅੰਤ ਸਿੰਘ, ਰਾਜਿੰਦਰ ਪਾਲ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਕੋਰਟ ਕੰਪਲੈਕਸ ਵਿੱਚ ਟਾਇਪੀਸਟਾਂ ਦੇ ਕੈਬਿਨ ਕੋਲ ਆਪਣੀ ਕਾਰ ਵਿੱਚ ਸਵਾਰ ਹੋਣ ਲੱਗੇ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੇ ਹਮਲਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

2.2 ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਕਿ ਉਪਰੋਕਤ ਹਮਲੇ ਨੂੰ ਅੰਜਾਮ ਦੇਣ ਲਈ, ਪੰਜ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਹਥਿਆਰ ਚੁੱਕੇ ਹੋਏ ਸਨ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲ ਕਰਤਾ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਲਾਭ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਕਿਰਪਾਨਾਂ ਨਾਲ ਲੈਸ ਸਨ, ਬਖਤੌਰ ਸਿੰਘ ਕਿਰਪਾਨ ਅਤੇ ਘੋਪ(ghop) ਨਾਲ, ਅਪੀਲ ਕਰਤਾ ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਕਿਰਚ ਨਾਲ ਲੈਸ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਪ੍ਰੇਮ ਕੁਮਾਰ ਅਤੇ ਨਰਾਇਣ ਦੱਤ ਖਾਲੀ ਹੱਥ ਸਨ। ਇਲਜ਼ਾਮਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਅਪੀਲ ਕਰਤਾ ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕਹਿਣ ਤੇ, ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੇ ਇਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਲਾਭ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਰਪਾਨ ਦਾ ਵਾਰ ਬੇਅੰਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸਿਰ ਉੱਪਰ ਕੀਤਾ, ਜਿਸਨੇ ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਚੁੱਕੇ ਅਤੇ ਵਾਰ ਉਸਦੇ ਸੱਜੇ ਹੱਥ ਉੱਪਰ ਲੱਗਾ, ਅਪੀਲ ਕਰਤਾ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੀ ਕਿਰਪਾਨ ਦਾ ਵਾਰ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸਿਰ ਉੱਤੇ ਕੀਤਾ ਜੋ ਕਿ ਉਸਦੇ ਸੱਜੇ ਹੱਥ ਉੱਤੇ ਲੱਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਚੁੱਕੇ ਹੋਏ ਸਨ, ਬਖਤੌਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਘੋਪ ਦਾ ਵਾਰ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸਿਰ ਉੱਪਰ ਕੀਤਾ; ਪ੍ਰੇਮ ਕੁਮਾਰ ਅਤੇ ਨਰਾਇਣ ਦੱਤ ਨੇ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਦੀਆਂ ਬਾਹਾਂ ਫੜੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ ਅਤੇ ਬਖਤੌਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਘੋਪ ਦਾ ਇੱਕ ਹੋਰ ਵਾਰ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸਿਰ ਉੱਪਰ ਕੀਤਾ; ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੀ ਕਿਰਪਾਨ ਦਾ ਵਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਦੀ ਖੱਬੀ ਲੱਤ ਤੇ ਕੀਤਾ; ਬਖਤੌਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਘੋਪ ਦੇ ਤਿੰਨ ਵਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਦੀ ਖੱਬੀ ਗੱਲੂ, ਛਾਤੀ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਪਾਸੇ ਅਤੇ ਖੱਬੇ ਪੱਟ ਉੱਪਰ ਕੀਤੇ, ਅਪੀਲ ਕਰਤਾ ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੀ ਕਿਰਚ ਦੇ ਵਾਰ ਰਾਜਿੰਦਰ ਪਾਲ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸੱਜੇ ਹੱਥ ਅਤੇ ਖੱਬੇ ਹੱਥ ਦੇ ਅੰਗੂਠੇ ਉੱਪਰ ਕੀਤੇ ਅਤੇ ਅਪੀਲ ਕਰਤਾ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੀ ਕਿਰਪਾਨ ਦੇ ਹੱਥੇ ਦਾ ਵਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਪਿੱਛੇ ਦੇ ਕੀਤਾ।

2.3 ਅੱਗੇ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਮਲੇ ਨਾਲ ਜਖ਼ਮੀ ਨੇ ਰੌਲਾ ਪਾਇਆ ਜਿਸ ਨਾਲ ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ, ਜੀਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਗੁਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਮੌਕੇ ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਗਏ । ਜਖ਼ਮੀਆਂ ਨੂੰ ਹਸਪਤਾਲ ਲਿਜਾਇਆ ਗਿਆ। ਹਸਪਤਾਲ ਵੱਲੋਂ ਸੁਨੇਹਾ ਮਿਲਣ ਤੇ ਸੁਰਿੰਦਰ ਪਾਲ ਸਿੰਘ (ਪੀ.ਡਬਲਯੂ-9), ਐਸ.ਐਚ.ਓ. ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਕੋਤਵਾਲੀ ਹਸਪਤਾਲ ਗਏ ਤੇ ਜਖ਼ਮੀਆਂ ਦੇ ਬਿਆਨ ਲੈਣ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤੰਦਰੁਸਤੀ ਬਾਰੇ ਡਾਕਟਰ ਦੀ ਰਾਏ ਲਈ, ਜਖ਼ਮੀ ਬੇਅੰਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਬਿਆਨ ਦੇਣ ਲਈ ਤੰਦਰੁਸਤ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਦੁਪਹਿਰ 2:30 ਵਜੇ ਉਸਦਾ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਜਿਸ ਨਾਲ ਭਾਰਤੀ ਦੰਡਾਵਲੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 307, 148, 149, 120-ਬੀ ਤਹਿਤ ਸਜ਼ਾ ਯੋਗ ਅਪਰਾਧਾਂ ਲਈ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ ਨੰਬਰ 56/2001 ਦਰਜ ਹੋਈ। ਜਖ਼ਮੀ ਰਾਜਿੰਦਰ ਪਾਲ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਦੇ ਬਿਆਨ ਵੀ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਜਖ਼ਮੀ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਬਿਆਨ ਦੇਣ ਲਈ ਤੰਦਰੁਸਤ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ ਗਿਆ; ਉਸਨੂੰ ਰਾਜਿੰਦਰਾ ਹਸਪਤਾਲ, ਪਟਿਆਲਾ ਰੈਫਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ; ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਉਸਨੂੰ ਦਯਾਨੰਦ ਕਾਲਜ ਅਤੇ ਹਸਪਤਾਲ, ਲੁਧਿਆਣਾ ਵਿਖੇ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਉਹ 12/03/2001 ਤੱਕ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਰਿਹਾ ਪਰ ਏ.ਐਸ.ਆਈ. ਗੁਲਾਬ ਸਿੰਘ(ਪੀ.ਡਬਲਯੂ-11) ਦੁਆਰਾ ਉਸਦਾ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕਰਾਉਣ ਦੀਆਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਸਿੱਧ ਨਹੀਂ ਹੋਈਆਂ। ਆਖਰਕਾਰ, 12/3/2001 ਨੂੰ ਸ਼ਾਮ 4:30 ਵਜੇ ਜਖ਼ਮੀ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ, ਉਸਦੀ ਮ੍ਰਿਤ ਦੇਹ ਦਾ ਪੋਸਟ-ਮਾਰਟਮ 13/03/2001 ਨੂੰ, ਸਿਵਲ ਹਸਪਤਾਲ, ਲੁਧਿਆਣਾ ਵਿਖੇ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਧਾਰਾ 302 ਤਹਿਤ ਸਜ਼ਾ ਯੋਗ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

2.4 8/3/2001 ਨੂੰ, ਦੇਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਬਖਤੌਰ ਸਿੰਘ, ਲਾਭ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਬਖਤੌਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਖੁਲਾਸਾ ਬਿਆਨ ਦੇ ਸਨਮੁੱਖ ਘੋਪ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਲਾਭ ਸਿੰਘ ਦੇ ਖੁਲਾਸਾ ਬਿਆਨ ਤੋਂ ਇੱਕ ਕਿਰਪਾਨ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਖੁਲਾਸਾ ਬਿਆਨ ਤੋਂ ਹੋਰ ਕਿਰਪਾਨ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੀ ਗਈ। 14/03/2001 ਨੂੰ, ਅਪੀਲ ਕਰਤਾ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਖੁਲਾਸਾ ਬਿਆਨ ਦੇ ਸਨਮੁੱਖ ਉਸਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਇੱਕ ਹੋਰ ਕਿਰਪਾਨ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੀ ਗਈ।

2.5 ਜਾਂਚ ਦੇ ਦੌਰਾਨ, ਘਟਨਾ ਵਾਲੀ ਥਾਂ ਤੋਂ ਮਿੱਟੀ ਖੂਨ ਅਲੂਦ ਇਕੱਠੀ ਕੀਤੀ ਗਈ; ਨਕਸ਼ਾ ਮੌਕਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਗਵਾਹਾਨ ਰਜਿੰਦਰ ਦੇ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਐਫ.ਐਸ.ਐਲ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਮੁਤਾਬਕ, ਘਟਨਾ ਦੀ ਥਾਂ ਤੋਂ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਘੋਪ, ਤਿੰਨ ਕਿਰਪਾਨਾਂ ਅਤੇ ਮਿੱਟੀ ਨੂੰ ਮਨੁੱਖੀ ਲਹੂ ਨਾਲ ਅਲੂਦ ਪਾਇਆ ਗਿਆ।

2.6 24/03/2001 ਨੂੰ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਹੋਰ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਅਪਰਾਧਾਂ ਲਈ ਚਾਰਜ ਸ਼ੀਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਮੌਜੂਦਾ ਅਪੀਲ ਕਰਤਾ ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਪ੍ਰੇਮ ਕੁਮਾਰ ਅਤੇ ਨਰਾਇਣ ਦੱਤ ਦਾ ਕਥਿਤ ਤੌਰ ਤੇ ਇਸ ਅਪਰਾਧ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣਾ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ(ਆਈ.ਓ) ਦੁਆਰਾ ਕਾਲਮ ਨੰਬਰ-2 ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ। ਸੈਸ਼ਨ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਕੇਸ ਦੀ ਸਪੁਰਦਗੀ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ ਤੈਅ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕਰਤਾ ਬੇਅੰਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ 11/09/2001 ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਸੀਕਿਊਸ਼ਨ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਗਵਾਹ ਵਜੋਂ ਜਾਂਚਿਆ ਗਿਆ, ਪਰ ਉਸਦੀ ਗਵਾਹੀ ਅਧੂਰੀ ਰਹੀ। ਉਸੇ ਦਿਨ, ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕਰਤਾ ਬੇਅੰਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਫੌਜਦਾਰੀ ਜ਼ਾਬਤਾ (Cr.P.C) ਦੀ ਧਾਰਾ 319 ਤਹਿਤ ਅਪੀਲ ਕਰਤਾ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਪ੍ਰੇਮ ਕੁਮਾਰ ਅਤੇ ਨਰਾਇਣ ਦੱਤ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਲਈ ਦਰਖਾਸਤ ਦਿਤੀ ਜਿਹਨਾਂ ਨੂੰ ਟਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਨੇ ਹੁਕਮ ਮਿਤੀ 19/09/2011 ਦੁਆਰਾ ਤਲਬ ਕੀਤਾ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਸਾਰੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਖਿਲਾਫ ਭਾਰਤੀ ਦੰਡਾਵਲੀ (IPC) ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ 302, 148, 326, 325, 323 ਤਹਿਤ ਅਪਰਾਧਾਂ ਲਈ ਦੋਸ਼ ਤੈਅ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਪ੍ਰਾਸੀਕਿਊਸ਼ਨ ਨੇ ਫੌਜਦਾਰੀ ਜ਼ਾਬਤਾ (Cr.P.C) ਦੀ ਧਾਰਾ 321 ਤਹਿਤ ਅਪੀਲ ਕਰਤਾ ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਪ੍ਰੇਮ ਕੁਮਾਰ ਅਤੇ ਨਰਾਇਣ ਦੱਤ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਦਾਇਰ ਕੀਤੇ ਕੇਸ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਮੰਗੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਟਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਨੇ ਹੁਕਮ ਮਿਤੀ 09/11/2002 ਦੁਆਰਾ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਕਰੀਮਨਲ ਰਵੀਜ਼ਨ ਨੰ. 2413/2002 (Cr.R No. 2413 of 2012) ਅਤੇ ਸੀ.ਐਮ. ਨੰਬਰ 2248/2002 (C.M. No. 2248 of 2002) ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਜੋ ਕਿ ਹੁਕਮ ਮਿਤੀ 14/10/2003 ਦੁਆਰਾ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਅੱਗੇ, ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 5740/2003 (Appeal No. 5740 of 2003) ਵਿੱਚ ਸਪੈਸ਼ਲ ਲੀਵ ਪਟੀਸ਼ਨ ਇਸ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਮਿਤੀ 17/01/2004 ਦੁਆਰਾ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

3. ਟਰਾਇਲ ਵਿੱਚ, ਪ੍ਰਾਸੀਕਿਊਸ਼ਨ ਨੇ ਕਈ ਗਵਾਹਾਨ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਜ਼ਖਮੀ ਚਸ਼ਮਦੀਦ ਗਵਾਹ ਰਾਜਿੰਦਰ ਪਾਲ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਪੀ.ਡਬਲਯੂ-5 ਵਜੋਂ, ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਪੀ.ਡਬਲਯੂ-6 ਵਜੋਂ, ਮੈਡੀਕਲ ਅਫਸਰ ਡਾ.ਸੁਭਾਸ਼ ਸਿੰਗਲਾ, ਜਿਸ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਜ਼ਖਮੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਸੱਟਾ ਬਾਰੇ ਰਿਪੋਰਟ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਨੂੰ ਪੀ.ਡਬਲਯੂ-1 ਵਜੋਂ ਅਤੇ ਡਾ.ਜਸਬੀਰ ਸਿੰਘ, ਜਿਸਨੇ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮ੍ਰਿਤ ਦੇਹ ਦਾ ਪੋਸਟ-ਮਾਰਟਮ ਕੀਤਾ, ਨੂੰ ਪੀ.ਡਬਲਯੂ-7 ਵਜੋਂ ਜਾਂਚਿਆ ਗਿਆ।

3.1 ਚਸ਼ਮਦੀਦ ਗਵਾਹਾਨ ਰਾਜਿੰਦਰ ਪਾਲ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ, ਜੋ ਕਿ ਕ੍ਰਮਵਾਰ ਪੀ.ਡਬਲਯੂ-5 ਅਤੇ ਪੀ.ਡਬਲਯੂ-6 ਹਨ, ਨੇ ਸਾਰੀ ਘਟਨਾਂ ਦਾ ਸਾਰਥਕ ਵੇਰਵਾ ਦਿੱਤਾ। ਪੀ.ਡਬਲਯੂ-5 ਰਾਜਿੰਦਰ ਪਾਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹਮਲਾ ਉਸ ਸਮੇਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ ਜਦੋਂ ਅਪੀਲ ਕਰਤਾ ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੂਸਰੇ ਦੋਸ਼ੀਆਨ ਨੂੰ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕਰਤਾ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਸਾਥੀਆਂ ਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਉਕਸਾਇਆ।

ਇਸ ਗਵਾਹ ਨੇ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਸੰਸਕਰਣ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਹਰ ਇੱਕ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਭਾਗੀਦਾਰੀ ਅਤੇ ਸਮੂਲੀਅਤ ਬਾਰੇ ਵਿਸਥਾਰਪੂਰਵਕ ਵੇਰਵਾ ਦਿੱਤਾ। ਉਸਦੀ ਗਵਾਹੀ ਦੀ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ-ਪੀ.ਡਬਲਯੂ-6 ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਵੇਰਵੇ ਵਿੱਚ ਪੁਸ਼ਟੀ ਹੋਈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਵੇਖਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਮੁਖਬਰ ਬੇਅੰਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਉਸਦੇ ਦੇਹਾਂਤ ਕਾਰਨ ਅਧੂਰੀ ਰਹਿ ਗਈ।

3.2 ਅਪੀਲ ਕਰਤਾ ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਫ਼ੌਜਦਾਰੀ ਜਾਬਤਾ ਦੀ ਧਾਰਾ 313 ਅਧੀਨ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਆਪਣੇ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਨਕਾਰਦਿਆਂ, ਇੱਕ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਵੇਰਵਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕਰਤਾ ਪ੍ਰੇਮ ਕੁਮਾਰ, ਨਰਾਇਣ ਦੱਤ ਅਤੇ ਉਸ ਨਾਲ ਨਰਾਜ਼ ਸਨ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਨਾਲ ਦੇ ਪਿੰਡ ਦੀ ਕੁੜੀ “ਕੇ ਕੇ” ਦੇ ਬਲਾਤਕਾਰ ਅਤੇ ਕਤਲ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਗਵਾਹੀ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕਰਤਾ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਅਤੇ ਜ਼ਖਮੀ ਗਵਾਹਾਨ ਦੁਆਰਾ ਕਥਿਤ ਤੌਰ ਤੇ ਜੁਰਮ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਥੋੜੀ ਦੇਰ ਬਾਅਦ, ਫ਼ੌਜਦਾਰੀ ਜਾਬਤਾ ਦੀ ਧਾਰਾ 313 ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਪੀਲ ਕਰਤਾ ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੇ ਬਿਆਨ ਦੇ ਸੰਬੰਧਤ ਹਿੱਸੇ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇਵਾਂਗੇ।

3.3 ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਦੇ ਸਬੂਤ ਵਿੱਚ, ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਲਗਭਗ 13 ਗਵਾਹਾਨ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਵਾਈ ਗਈ। ਇਹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਨ:- ਡੀ.ਡਬਲਯੂ 1 ਡਾ. ਏ.ਕੇ ਸਿੰਗਲਾ, ਹੈਂਡਰਾਈਟਿੰਗ ਅਤੇ ਫਿੰਗਰ ਪ੍ਰਿੰਟ ਮਾਹਰ, ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸੰਮਨ ਅਤੇ ਜੇਲ੍ਹ ਰਿਕਾਰਡ ਤੇ ਰਾਜਿੰਦਰ ਪਾਲ ਸਿੰਘ ਦੇ ਦਸਤਖਤਾਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਡੀ.ਡਬਲਯੂ-2 ਹੈਡ ਕਾਂਸਟੇਬਲ ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕਿ ਡੀ.ਡਬਲਯੂ-3 ਉਸ ਵਾਹਨ ਦੇ ਡਰਾਈਵਰ ਵਜੋਂ ਤਾਇਨਾਤ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰਧੀਨ ਕੈਦੀਆਂ ਨੂੰ ਕੋਰਟ ਕੰਪਲੈਕਸ ਵਿੱਚ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ, ਡੀ.ਡਬਲਯੂ-3 ਹੈਡ ਕਾਂਸਟੇਬਲ ਜੋਰਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਘਟਨਾ ਦੇ ਚਸ਼ਮਦੀਦ ਗਵਾਹ ਵਜੋਂ, ਡੀ.ਡਬਲਯੂ-4 ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ, ਵਕੀਲ ਜੋ ਕਿ ਕਥਿਤ ਤੌਰ ਤੇ ਘਟਨਾ ਵਾਲੀ ਥਾਂ ਦੇ ਨੇੜੇ ਮੌਜੂਦ ਸੀ, ਡੀ.ਡਬਲਯੂ-5 ਲਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਤਤਕਾਲੀਨ ਪੁਲਿਸ ਕਪਤਾਨ(ਡੀ) ਬਰਨਾਲਾ, ਡੀ.ਡਬਲਯੂ 6 ਕਾਂਸਟੇਬਲ ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਹੋਰ ਕਥਿਤ ਚਸ਼ਮਦੀਦ ਗਵਾਹ ਜਿਸ ਨੇ ਦੋ ਗਰੁੱਪਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਲੜਾਈ ਵਿੱਚ ਦਖਲ ਦਿੱਤਾ ਸੀ; ਡੀ.ਡਬਲਯੂ 7 ਹੈਡ ਕਾਂਸਟੇਬਲ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ, ਡੀ.ਡਬਲਯੂ 8 ਜੇ.ਐਨ.ਸ਼ਰਮਾ, ਵਕੀਲ; ਡੀ.ਡਬਲਯੂ 9 ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਮੈਂਬਰ ਪੰਚਾਇਤ, ਪਿੰਡ ਧਨੇਰ; ਡੀ.ਡਬਲਯੂ 10 ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਅਧਿਆਪਕ, ਸਰਕਾਰੀ ਹਾਈ ਸਕੂਲ, ਵਜੀਦਕੇ ਖੁਰਦ, ਡੀ.ਡਬਲਯੂ 11 ਰਾਜਿੰਦਰ ਕੁਮਾਰ ਏ.ਐਲ.ਐਮ. ਪੀ.ਐਸ.ਈ.ਬੀ. ਮੇਹਰ ਕਲਾਂ; ਡੀ.ਡਬਲਯੂ-12 ਦਰਸ਼ਨ ਕੁਮਾਰ ਹੈਡ ਵਾਰਡਨ, ਸਬ ਜੇਲ੍ਹ, ਬਰਨਾਲਾ; ਅਤੇ ਡੀ.ਡਬਲਯੂ-13 ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ, ਗਣਿਤ ਅਧਿਆਪਕ, ਸਰਕਾਰੀ ਹਾਈ ਸਕੂਲ, ਵਜੀਦਕੇ ਖੁਰਦ।

4. ਟਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਨੇ ਸੈਸ਼ਨ ਕੇਸ ਨੰਬਰ 21/2001 ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਨਿਰਣੇ ਅਤੇ ਹੁਕਮ ਮਿਤੀ 28/30-03-2005 ਵਿੱਚ, ਪ੍ਰਾਸੀਕਿਊਸ਼ਨ ਦੇ ਗਵਾਹ ਦਾ ਡੂੰਘਾਈ ਨਾਲ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਜ਼ਖਮੀ ਚਸ਼ਮਦੀਦ ਗਵਾਹ ਪੀ.ਡਬਲਯੂ-5 ਅਤੇ ਪੀ.ਡਬਲਯੂ 6 ਅਤੇ ਮੈਡੀਕਲ ਅਫਸਰਾਨ, ਪੀ.ਡਬਲਯੂ-1 ਅਤੇ ਪੀ.ਡਬਲਯੂ-7 ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ। ਟਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਨੇ ਮੁਲਜ਼ਮਾ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦਾ ਉਸੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਠੀਕ ਢੰਗ ਨਾਲ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਇਹ ਪਤਾ ਲੱਗਣ ਤੇ ਕਿ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਦੇ ਗਵਾਹ ਜਾਂ ਤਾਂ ਅਸਪਸ਼ਟ ਜਾਂ ਗੈਰ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਸਨ, ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਦੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਪਾਇਆ ਕਿ ਇਹ ਵਾਜਬ ਸ਼ੱਕ ਤੋਂ ਪਰੇ ਸਾਬਤ ਹੋਣਾ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀਆਨ ਨੇ ਇੱਕਠੇ ਹੋ ਕੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕਰਤਾ ਬੇਅੰਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਸਾਥੀਆਂ ਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕਈ ਬੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਵੱਖ ਵੱਖ ਸੱਟਾਂ ਲੱਗੀਆਂ ਅਤੇ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਘਾਤਕ ਸੱਟ ਲੱਗੀ। ਮੌਜੂਦਾ ਅਪੀਲ ਕਰਤਾਵਾਂ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਟਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਦਾ ਸਿੱਟਾ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ 28/03/2005 ਦੇ ਨਿਰਣੇ ਦੇ ਪੈਰਾ ਨੰਬਰ 45 ਤੋਂ 48 ਵਿੱਚ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਦੁਬਾਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ:-

“45. ਦੋਸ਼ੀ ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ-PW1 ਦੁਆਰਾ ਕਿਰਚ ਨਾਲ ਰਾਜਿੰਦਰ ਪਾਲ ਸਿੰਘ ਦੇ ਦੋ ਸੱਟਾਂ ਮਾਰਨੀਆਂ ਸਾਬਤ ਹੋਈਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਐਮ.ਐਲ.ਆਰ-ਏਗਜੀਵਿਟ ਪੀ.ਡੀ(M.L.R. Ex PD) ਅਤੇ ਐਕਸ-ਰੇ(X-ray) ਰਿਪੋਟ ਏਗਜੀਵਿਟ ਪੀ.ਡੀ./2(Ex. PD/2) ਦੁਆਰਾ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸੱਟਾਂ ਜੋ ਕਿ ਸੱਟ ਨੰਬਰ 1 ਅਤੇ 2 ਤੇਜ਼ ਹਥਿਆਰ ਨਾਲ ਮਾਰੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਸੱਟ ਨੰਬਰ 3 ਜੋ ਕਿ ਲਾਲ ਰੰਗ ਦਾ ਜਖ਼ਮ ਹੈ ਜਿਸ ਉਪਰ ਖੂਨ ਜੰਮਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ (reddish contusion), ਲਈ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਦੋਸ਼ੀ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ।

46. ਦੋਸ਼ੀ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੁਆਰਾ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਦੀ ਛਾਤੀ ਦੇ ਪਿਛੇ ਕਿਰਪਾਨ ਦੇ ਹੱਥੇ ਨਾਲ ਗੰਭੀਰ ਸੱਟ ਮਾਰੇ ਜਾਣ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਖੂਨ ਦੀਆਂ ਨਾੜੀਆਂ ਦੇ ਫਟਣ ਕਾਰਣ ਜਖ਼ਮ ਤੇ ਖੂਨ ਜਮ੍ਹਾਂ ਹੋ ਜਾਣ ਕਾਰਣ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ (abraded contusion) ਅਤੇ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੁਆਰਾ ਵੀ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸੱਜੇ ਹੱਥ ਤੇ ਕਿਰਪਾਨ ਨਾਲ ਸੱਟ ਲੱਗਣ ਦਾ ਖਿਆਲ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਐਮ.ਐਲ.ਆਰ. ਏਗਜੀਵਿਟ ਪੀ.ਏ. (MLR Ex-PA) ਮੁਤਾਬਕ ਕੱਟਿਆ ਜਖ਼ਮ ਹੈ ਅਤੇ ਤੇਜ਼ ਧਾਰ ਵਾਲੇ ਹਥਿਆਰ ਨਾਲ ਲੱਗਦੀ ਪਾਈ ਗਈ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਬੂਤ ਦੀ ਘਾਟ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਸਧਾਰਣ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

47. ਇਹ ਦਰਸਾਉਣ ਲਈ ਕਾਫੀ ਸਬੂਤ ਹਨ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀਆਨ ਨੇ ਮਾਰੂ ਹਥਿਆਰਾਂ ਨਾਲ ਲੈਸ ਹੋ ਕੇ ਇੱਕ ਸਾਂਝੇ ਮੰਤਵ ਦੇ ਨਾਲ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕਰਤਾ ਪੱਖ ਤੇ ਹਮਲੇ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਦੰਗੇ ਕੀਤੇ ਹਨ।

48. ਪ੍ਰਾਸੀਕਿਊਸ਼ਨ ਦੇ ਚਸ਼ਮਦੀਦ ਗਵਾਹਾਨ ਦੇ ਸਪਸ਼ਟ ਬਿਆਨਾਂ ਦੇ ਸਮੁੱਚੇ ਪ੍ਰਮਾਣ, ਹਾਲਾਤੀ ਸਬੂਤਾਂ ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਂਦੇ ਮੈਡੀਕਲ ਸਬੂਤ, ਦੋਸ਼ੀਆਨ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਨੂੰ ਅੰਜਾਮ ਦੇਣ ਲਈ ਦੋਸ਼ ਵੱਲ ਸੰਕੇਤ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਲਈ ਉਸ ਉੱਤੇ ਚਾਰਜ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ

ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੋਸ਼ੀਆਨ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਹੇਠ ਦਿੱਤੇ ਵੇਰਵੇ ਮੁਤਾਬਕ ਸਜ਼ਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ:-

i)	ਸਾਰੇ ਦੋਸ਼ੀਆਨ	ਭਾਰਤੀ ਦੰਡਾਵਲੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 148 ਤਹਿਤ
ii)	ਦੋਸ਼ੀ ਬਖਤੌਰ ਸਿੰਘ	ਭਾਰਤੀ ਦੰਡਾਵਲੀ ਦੀ ਧਾਰਾਵਾਂ 302 ਅਤੇ 323 ਤਹਿਤ
iii)	ਸਾਰੇ ਸਹਿ ਦੋਸ਼ੀਆਨ(ਨੰਬਰ 6) ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਬਖਤੌਰ ਸਿੰਘ	ਭਾਰਤੀ ਦੰਡਾਵਲੀ ਦੀ ਧਾਰਾਵਾਂ 302/149 ਤਹਿਤ ਭਾਰਤੀ ਦੰਡਾਵਲੀ ਦੀ ਧਾਰਾਵਾਂ 323/149 ਤਹਿਤ
iv)	ਦੋਸ਼ੀ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ	ਭਾਰਤੀ ਦੰਡਾਵਲੀ ਦੀ ਧਾਰਾਵਾਂ 324 ਅਤੇ 323 ਤਹਿਤ
v)	ਸਾਰੇ ਛੇ ਸਹਿ ਦੋਸ਼ੀਆਨ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ	ਭਾਰਤੀ ਦੰਡਾਵਲੀ ਦੀ ਧਾਰਾਵਾਂ 324/149 ਤਹਿਤ ਭਾਰਤੀ ਦੰਡਾਵਲੀ ਦੀ ਧਾਰਾਵਾਂ 323/149 ਤਹਿਤ
vi)	ਦੋਸ਼ੀ ਲੱਭਾ ਸਿੰਘ	ਭਾਰਤੀ ਦੰਡਾਵਲੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 324 ਤਹਿਤ
vii)	ਸਾਰੇ ਛੇ ਸਹਿ ਦੋਸ਼ੀ	ਭਾਰਤੀ ਦੰਡਾਵਲੀ ਦੀ ਧਾਰਾਵਾਂ 324/149 ਤਹਿਤ
viii)	ਦੋਸ਼ੀ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ	ਭਾਰਤੀ ਦੰਡਾਵਲੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 326 ਤਹਿਤ
ix)	ਦੋਸ਼ੀ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਸਾਰੇ ਛੇ ਸਹਿ ਦੋਸ਼ੀਆਨ	ਭਾਰਤੀ ਦੰਡਾਵਲੀ ਦੀ ਧਾਰਾਵਾਂ 326/149 ਤਹਿਤ
x)	ਦੋਸ਼ੀ ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ	ਭਾਰਤੀ ਦੰਡਾਵਲੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 324 ਤਹਿਤ
xi)	ਦੋਸ਼ੀ ਮਨਜੀਤ ਨਾਲ ਸਾਰੇ ਛੇ ਸਹਿ ਦੋਸ਼ੀਆਨ	ਭਾਰਤੀ ਦੰਡਾਵਲੀ ਦੀ ਧਾਰਾਵਾਂ 324/149 ਤਹਿਤ

4.1 ਉਪਰੋਕਤ ਸਿੱਟੇ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਵੱਖੋ ਵੱਖਰੀਆਂ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਮਰ ਕੈਦ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ।

5. ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ, ਅਪੀਲ ਕਰਤਾਵਾਂ ਅਤੇ ਸਹਿ ਮੁਲਜ਼ਮਾ ਨੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਵੱਖੋ ਵੱਖਰੀ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਨਿਪਟਾਰੇ ਦੇ ਅਧੀਨ ਅਪੀਲ ਕਰਤਾ ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਪ੍ਰੇਮ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਨਰਾਇਣ ਦੱਤ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਮੁਅਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਇੱਕ ਆਦੇਸ਼ ਮਿਤੀ 24/07/2007 ਦੁਆਰਾ, ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਤਤਕਾਲੀਨ ਰਾਜਪਾਲ ਦੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 161 ਅਧੀਨ ਆਪਣੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਅਪੀਲ ਕਰਤਾ ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਦੇ ਦੋ ਸਹਿ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਪ੍ਰੇਮ ਕੁਮਾਰ ਅਤੇ ਨਰਾਇਣ ਦੱਤ ਨੂੰ ਮੁਆਫੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤੁਰੰਤ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਾਲ ਰਿਹਾ ਕਰਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ। ਮੁਆਫੀ ਦੇਣ ਦੇ ਇਸ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੰਬਰ 2147/2008 ਰਾਹੀਂ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਅਪੀਲਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰਨ ਲਈ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ। ਅਪੀਲ ਕਰਤਾਵਾਂ ਅਤੇ ਸਹਿ ਦੋਸ਼ੀਆਨ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਬਹਿਸ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ

11/03/2008 ਨੂੰ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਅੰਤਿਮ ਅਤੇ ਸਾਂਝੇ ਨਿਰਣੇ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰੋਮ ਕੁਮਾਰ ਅਤੇ ਨਰਾਇਣ ਦੱਤ ਨੂੰ ਸ਼ੱਕ ਦਾ ਫਾਇਦਾ ਦਿੱਤਾ, ਪਰ ਅਪੀਲ ਕਰਤਾ ਸਮੇਤ ਪੰਜ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਤੱਤਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਹੋਏ, ਮੁਆਫੀ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ:-

“23. ਸਾਡਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਾਸੀਕਿਊਸ਼ਨ ਦਾ ਕੇਸ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਲਾਭ ਸਿੰਘ, ਬਖਤੌਰ ਸਿੰਘ, ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਹੈ ਜਦਕਿ ਨਰਾਇਣ ਦੱਤ ਅਤੇ ਪ੍ਰੋਮ ਕੁਮਾਰ ਸ਼ੱਕ ਦਾ ਲਾਭ ਲੈਣ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹਨ।

24. ਪੀ.ਡਬਲਯੂ-5 ਰਾਜਿੰਦਰ ਪਾਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਬੇਅੰਤ ਸਿੰਘ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਬਿਆਨ ਦੇ ਸੰਸਕਰਣ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤੀ ਜਤਾਈ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਸਾਰੇ ਦੋਸ਼ੀਆਨ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਘਟਨਾ ਦਿਨ ਸਮੇਂ ਵਾਪਰੀ। ਦੋਸ਼ੀਆਨ ਦੀ ਪਹਿਚਾਣ ਬਾਰੇ ਗਵਾਹਾਨ ਨੂੰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸੀ। ਰਾਜਿੰਦਰ ਪਾਲ ਸਿੰਘ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਦਾ ਭਤੀਜਾ ਹੈ। ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਤੁਰੰਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਕਥਿਤ ਤੌਰ ਤੇ ਦੋਸ਼ੀਆਨ ਦੁਆਰਾ ਮ੍ਰਿਤਕ ਅਤੇ ਗਵਾਹਾਨ ਉੱਪਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਮਲੇ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਅਸੰਭਵਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪੀ.ਡਬਲਯੂ 5 ਰਾਜਿੰਦਰ ਪਾਲ ਸਿੰਘ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵੱਡੀ ਘਾਟ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਸਦਾ ਬਿਆਨ ਇਕਸਾਰ ਅਤੇ ਭਰੋਸੇਮੰਦ ਹੈ। ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ ਤੇ ਹਮਲਾ ਆਪਸੀ ਮਸ਼ਵਰੇ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਪੰਜੇ ਦੋਸ਼ੀਆਨ ਹਥਿਆਰ ਲੈ ਕੇ ਆਏ ਸਨ। ਉਸਦੇ ਬਿਆਨ ਦੇ ਸੰਸਕਰਣ ਨਾਲ ਪੀ.ਡਬਲਯੂ 6 ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਹਿਮਤੀ ਦਰਸਾਈ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਕਾਫੀ ਜਿਰ੍ਹਾ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਪਰ ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਬਿਨਾਂ ਬਦਲਾਵ ਤੋਂ ਰਹੀ। ਇਹਨਾਂ ਗਵਾਹਾਨ ਦੇ ਬਿਆਨਾਂ ਦਾ ਸੰਸਕਰਣ ਡਾਕਟਰੀ ਸਬੂਤਾਂ ਨਾਲ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਟਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਦੇ ਨਿਰੀਖਣਾਂ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਨਹੀਂ ਹਾਂ ਕਿ ਬੇਅੰਤ ਸਿੰਘ ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਬੇਅੰਤ ਸਿੰਘ, ਜੋ ਜਿਰ੍ਹਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਮਰ ਗਿਆ, ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ, ਪ੍ਰਾਸੀਕਿਊਸ਼ਨ ਦੇ ਕੇਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ ਹੈ।

25. ਪੀ.ਡਬਲਯੂ 5 ਰਾਜਿੰਦਰ ਪਾਲ ਸਿੰਘ ਦੇ ਬਿਆਨ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਤੋਂ ਦਿਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਹਿ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਬਦਲਾ ਲੈਣ ਦੀ ਸਲਾਹ ਦਿੱਤੀ। ਉਹ ਕਿਰਚ ਨਾਲ ਲੈਸ ਸੀ। ਕਿਰਚ ਦਾ ਨਾ ਮਿਲਣਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਉਸਦੀ ਭੜਕਾਉਣ ਅਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸਮੂਲੀਅਤ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਪੀ.ਡਬਲਯੂ 5 ਰਾਜਿੰਦਰ ਪਾਲ ਸਿੰਘ ਦੀ ਜਾਂਚ ਦੇ ਮੈਡੀਕਲ ਸਬੂਤ ਦੁਆਰਾ ਉਸਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਤੇਜ਼ ਧਾਰ ਹਥਿਆਰ ਨਾਲ ਦੋ ਸੱਟਾਂ ਲੱਗੀਆਂ ਸਨ। ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਨਾ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਵਾਰ ਕੀਤਾ ਬਲਕਿ ਰਾਜਿੰਦਰ ਪਾਲ ਸਿੰਘ ਉੱਪਰ ਬਾਰ ਬਾਰ ਵਾਰ ਕੀਤੇ। ਪੀ.ਡਬਲਯੂ 5 ਰਾਜਿੰਦਰ ਪਾਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਫਸਾਉਣ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਗਲਤੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਦੁਸ਼ਮਣੀ ਕਰਕੇ ਫਸਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੁਸ਼ਮਣੀ ਇੱਕ ਦੋ ਧਾਰੀ ਹਥਿਆਰ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹੀ ਕਾਰਨ ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਉਦੇਸ਼ ਪਦਾਨ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਉਸਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਖਾਸ ਹੈ ਅਤੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਉਹ ਹਮਲੇ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਪਹਿਲਾ ਵਿਅਕਤੀ ਸੀ।”

5.1 ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ, ਬਚਾਅ-ਪੱਖ ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ/ਗਵਾਹਾਨ ਅਤੇ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਹੋਰ ਗੱਲਾਂ ਦੀ ਪੜਤਾਲ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਬਚਾਅ-ਪੱਖ ਦੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲ ਕਰਤਾ ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਅਲੀਬੀ ਦੀ ਅਪੀਲ (Plea of alibi) ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ ਨੂੰ, ਹੇਠ ਅਨੁਸਾਰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ:-

“32. ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਦਲੀਲ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਮੈਰਿਟ ਨਹੀਂ ਦਿਖ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮੌਤ ਬਖਤੌਰ ਸਿੰਘ ਦੁਆਰਾ ਸੱਟਾਂ ਮਾਰਨ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਪਰ ਸਿਰਫ਼ ਸਰਜੀਕਲ ਸੱਟਾਂ ਮਾਰਨ ਨਾਲ ਹੋਈ ਜਾਂ ਸਧਾਰਣ ਤੌਰ ਤੇ ਸੱਟਾਂ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮੌਤ ਲਈ ਕਾਫੀ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮੌਤ ਬਖਤੌਰ ਸਿੰਘ ਦੁਆਰਾ ਸੱਟਾਂ ਮਾਰਨ ਨਾਲ ਹੋਈ ਸੀ। ਮਾਰਨ ਦੇ ਇਰਾਦੇ ਦਾ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ ਤੇ ਅਨੁਮਾਨ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਵੀ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਤੇ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ, ਪਰ ਉਸਨੂੰ ਸਿਰ ਦੀ ਬਜਾਏ ਹੱਥ ਤੇ ਸੱਟਾਂ ਲੱਗੀਆਂ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਲਾਭ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕ੍ਰਮਵਾਰ ਬੇਅੰਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸੱਟਾਂ ਮਾਰੀਆਂ, ਉਹ ਇਸ ਦੇ ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ, ਜ਼ਿੰਮੇਦਾਰੀ ਤੋਂ ਬੱਚ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ ਜੋ ਕਿ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਦਿੱਤਿਆਂ ਸੱਟਾਂ ਵਿੱਚ ਅਸਾਨੀ ਨਾਲ ਦੇਖੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਸੀ। ਦੋਸ਼ੀ ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਵੀ ਇਹੀ ਸਥਿਤੀ ਹੈ। ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੁਆਰਾ ਅਲੀਬੀ ਦੀ ਦਲੀਲ (plea of alibi) ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਸਾਨੂੰ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਲਾਭ ਸਿੰਘ, ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ, ਬਖਤੌਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸਜ਼ਾ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਝਿਜੱਕ ਨਹੀਂ ਹੈ।”

5.2 ਅਪੀਲ ਕਰਤਾਵਾਂ ਸਮੇਤ ਪੰਜ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਅਤੇ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਦਿਆਂ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਮੁਆਫੀ ਦੇਣ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੀ ਵੀ ਪੜਤਾਲ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਮੁਆਫੀ /ਛੋਟ ਦੇਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਕੇਸ ਦੇ ਵਿਸਥਾਰਤ ਸਰਵੇਖਣ ਅਤੇ ਇਸਦੀ ਨਿਆਂਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਤੋਂ ਇਹ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਕਤੀ ਸਿਰਫ਼ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਰਾਏ ਤੇ ਵਰਤੀ ਗਈ ਸੀ ਜੋ ਕਿ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ ਤੇ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਪਹਿਲੂ ਨੂੰ ਇਥੇ ਹੋਰ ਵਿਸਥਾਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ।

6. ਉਪਰੋਕਤ ਨਿਰਣੇ ਅਤੇ ਹੁਕਮ ਜਿਸ ਰਾਹੀਂ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਅਤੇ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ, ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ, ਅਪੀਲ ਕਰਤਾਵਾਂ ਨੇ ਮੌਜੂਦਾ ਅਪੀਲਾਂ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਹੈ।

6.1 ਅਪੀਲ ਕਰਤਾ ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਮਾਣਯੋਗ ਵਕੀਲ ਨੇ ਦ੍ਰਿੜਤਾ ਨਾਲ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਜਿੱਥੇ ਤੱਕ ਅਪੀਲ ਕਰਤਾ ਦਾ ਸੰਬੰਧ ਹੈ, ਇਹ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਪੁਖਤਾ ਸਬੂਤ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਘਟਨਾ ਵਾਲੀ ਥਾਂ ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ ਤੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਡੀ.ਡਬਲਯੂ-9 ਦੇ ਬਿਆਨ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਘਟਨਾ ਦੀ ਮਿਤੀ ਨੂੰ ਦੁਪਹਿਰ 11:30 ਵਜੇ ਅਪੀਲ ਕਰਤਾ ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਉਕਤ ਗਵਾਹ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ

ਪਿੰਡ ਧਨੇਰ ਮੌਜੂਦ ਸੀ ਜੋ ਕਿ ਬਰਨਾਲਾ ਕੋਰਟ ਕੰਪਲੈਕਸ ਤੋਂ ਲਗਭਗ 25 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦੀ ਦੂਰੀ ਤੇ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੁਪਹਿਰ 11:15 ਵਜੇ, ਉਸਦੀ ਘਟਨਾ ਵਾਲੀ ਥਾਂ ਤੇ ਹਾਜ਼ਰੀ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮਾਣਯੋਗ ਵਕੀਲ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਟਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਕਿੱਤੇ ਹੋਰ ਹੋਣ ਦੀ ਦਲੀਲ (plea of alibi) ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਠੋਸ ਕਾਰਨ ਦੱਸੇ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਨਿਆਂ ਦੇਣ ਵਿੱਚ ਗੰਭੀਰ ਅਸਫਲਤਾ ਹੋਈ ਹੈ। ਮਾਣਯੋਗ ਵਕੀਲ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਬਹਿਸ ਕੀਤੀ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਇਸ ਤੱਤ ਦੀ ਸਲਾਘਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਅਤੇ ਅਪੀਲ ਕਰਤਾ ਵਿਚਕਾਰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਦੁਸ਼ਮਣੀ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸੀ ਕਰਕੇ ਉਸਨੂੰ ਉਕਤ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਫਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਮਾਣਯੋਗ ਵਕੀਲ ਨੇ ਇਸ ਤੱਤ ਦਾ ਖਾਸ ਤੌਰ ਤੇ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਪੀ.ਡਬਲਯੂ-5 ਰਾਜਿੰਦਰ ਪਾਲ ਸਿੰਘ, ਜਗਰਾਜ ਦਾ ਭਰਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਉਪਰੋਕਤ ਬਲਾਤਕਾਰ ਅਤੇ ਕਤਲ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ, ਜਿਸਦੀ ਅਪੀਲ ਕਰਤਾ ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੁਆਰਾ ਡੁੰਘਾਈ ਨਾਲ ਪੈਰਵੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਮਾਣਯੋਗ ਵਕੀਲ ਦੇ ਅੱਗੇ ਇਹ ਵੀ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਸਾਂਝੇ ਮੰਤਵ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਗਵਾਹ/ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਸੁਤੰਤਰ ਗਵਾਹ ਦੀ ਜਾਂਚ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ; ਅਤੇ ਫਿਰ ਅਪੀਲ ਕਰਤਾ ਦੇ ਕਹਿਣ ਤੇ ਕੋਈ ਹਥਿਆਰ ਬਰਾਮਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ, ਮਾਣਯੋਗ ਵਕੀਲ ਦੇ ਮੁਤਾਬਕ, ਅਪੀਲ ਕਰਤਾ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਸਜ਼ਾ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮਾਣਯੋਗ ਵਕੀਲ ਨੇ ਸਿਕੰਦਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਬਿਹਾਰ ਰਾਜ (2010) 7 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 477 ਅਤੇ ਸੁਬਲ ਘੋਰਾਈ ਬਨਾਮ ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਰਾਜ (2013) 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ.607 ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਹੈ।

6.2 ਅਪੀਲ ਕਰਤਾ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਮਾਣਯੋਗ ਵਕੀਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਡੀਕਲ ਸਬੂਤਾਂ ਅਤੇ ਚਸ਼ਮਦੀਦ ਗਵਾਹੀ ਵਿੱਚ ਭਾਰੀ ਕਮੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ, ਇੱਕ ਗੈਰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਸੈਂਬਲੀ ਦੇ ਗਠਨ ਲਈ, ਭਾਰਤੀ ਦੰਡ ਸੰਘਤਾ ਦੀ ਧਾਰਾ 141 ਤਹਿਤ ਲੋੜੀਂਦੇ ਜਰੂਰੀ ਤੱਤ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ, ਅਪੀਲ ਕਰਤਾ ਦਾ ਭਾਰਤੀ ਦੰਡ ਸੰਘਤਾ ਦੀ ਧਾਰਾ 302 ਦੇ ਨਾਲ ਧਾਰਾ 149 ਤਹਿਤ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾਣਾ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮਾਣਯੋਗ ਵਕੀਲ ਦੇ ਮੁਤਾਬਕ, ਅਪੀਲ ਕਰਤਾ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਇਹੀ ਇਲਜ਼ਾਮ ਹੈ ਕਿ ਉਸਨੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਦੀ ਛੋਟੀ ਉਂਗਲ ਉੱਤੇ ਸਧਾਰਣ ਸੱਟ ਮਾਰੀ ਸੀ ਅਤੇ ਪੀ.ਡਬਲਯੂ-5 ਰਾਜਿੰਦਰ ਪਾਲ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸੱਟ ਮਾਰਨ ਲਈ ਕਿਰਪਾਨ ਦਾ ਦਸਤਾ ਵਰਤਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹਨਾਂ ਅਪਰਾਧਾਂ ਲਈ ਕੇਸ ਭਾਰਤੀ ਦੰਡ ਸੰਘਤਾ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ 324 ਅਤੇ 323 ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਜਿਸ ਲਈ ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ 4 ਸਾਲ ਅਤੇ 10 ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਕੈਦ ਕੱਟ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਮਾਣਯੋਗ ਵਕੀਲ ਨੇ ਗੋਵਿੰਦ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਛੱਤੀਸਗੜ ਰਾਜ: (2019)7 ਸਕੇਲ 20 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

7. ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ, ਰਾਜ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਮਾਣਯੋਗ ਵਕੀਲ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲੀ ਸਜ਼ਾ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤੀ ਦਰਸਾਈ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਟਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਅਪੀਲ ਕਰਤਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹਰੇਕ ਦਲੀਲ ਨਾਲ ਨੱਜਿਠਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਦਖਲ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਕਮੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮਾਣਯੋਗ ਵਕੀਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲ ਕਰਤਾ ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਿਰਫ ਸੱਟਾਂ ਹੀ ਨਹੀਂ ਮਾਰੀਆਂ, ਬਲਕਿ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ ਧਿਰ ਨੂੰ ਹਮਲੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਭੜਕਾਇਆ ਅਤੇ ਰਿਕਾਰਡ ਤੇ ਆਏ ਸਪਸ਼ਟ ਸਬੂਤਾਂ ਤੋਂ, ਅਪੀਲ ਕਰਤਾ ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੁਆਰਾ ਵਰਤੀ ਗਈ ਕਿਰਚ ਦੀ ਲੋੜ ਉਸਨੂੰ ਮੁਆਫ਼ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗੀ। ਮਾਣਯੋਗ ਵਕੀਲ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ, ਉਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਪੰਜ ਮਾਰੂ ਹਥਿਆਰਾਂ ਨਾਲ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਸਨ ਅਤੇ ਨਾਲੇ ਨਾਲ ਜ਼ਖਮੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਉੱਪਰ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ, ਇੱਕ ਸਾਂਝੇ ਮੰਤਵ ਨਾਲ ਗੈਰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਸੈਂਬਲੀ ਦੇ ਗਠਨ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਸਥਾਪਤ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਅਲੀਬੀ ਦੀ ਅਪੀਲ (plea of alibi) ਦਾ ਸੰਬੰਧ ਹੈ, ਮਾਣਯੋਗ ਵਕੀਲ ਨੇ ਇਹ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਦਲੀਲ ਕਦੇ ਵੀ ਪ੍ਰਾਸੀਕਿਊਸ਼ਨ ਗਵਾਹ ਨੂੰ ਸੁਝਾਈ ਨਹੀਂ ਗਈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਫੌਜਧਾਰੀ ਜਾਬਤਾ ਦੀ ਧਾਰਾ 313 ਤਹਿਤ ਬਿਆਨ ਲਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਗਵਾਹਾਨ ਨੂੰ ਮੁਕੱਦਮਾ ਅਦਾਲਤ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਚਾਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਉੱਤਰਵਾਦੀ ਦੇ ਮਾਣਯੋਗ ਵਕੀਲ ਨੂੰ ਵੀ ਕੁੱਝ ਫੈਸਲਿਆਂ ਉੱਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸਾਹਿਬੁਦੀਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਅਸਾਮ ਰਾਜ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ।

8. ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਮਾਣਯੋਗ ਵਕੀਲਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣ ਕੇ ਅਤੇ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਗੱਲਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਵੇਖਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਸੀਂ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਹ ਸੋਚਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹਨਾਂ ਦੋਵੇਂ ਅਪੀਲਾਂ ਵਿੱਚ ਤੱਤ ਦੀ ਘਾਟ (bereft of substance) ਰਹੀ ਅਤੇ ਅਪੀਲ ਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਕਹਿਣ ਤੇ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਦਾ ਕੋਈ ਕੇਸ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ ਜਾਂਦਾ।

ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਦੋ ਦਾ ਬਰੀ ਹੋਣਾ

9. ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਹੋਰ ਪਹਿਲੂਆਂ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਇੱਕ ਸੰਬੰਧਤ ਤੱਤ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਹੋਵੇਗਾ, ਭਾਵੇਂ ਇਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਦੋਸ਼ੀਆਨ ਪ੍ਰੇਮ ਕੁਮਾਰ ਅਤੇ ਨਰਾਇਣ ਦੱਤ ਖਾਲੀ ਹੱਥ ਦੱਸੇ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਸੱਟ ਮਾਰਨ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨਹੀਂ ਸੌਂਪੀ ਗਈ ਸੀ, ਪਰ ਟਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇਸਨੂੰ ਸਾਂਝੇ ਮੰਤਵ ਦਾ ਕੇਸ ਪਾਇਆ ਅਤੇ ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਭਾਰਤੀ ਦੰਡ ਸੰਘਤਾ ਦੀ ਧਾਰਾ 148 ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਪਾਏ ਗਏ ਅਤੇ ਹੋਰ ਅਪਰਾਧਾਂ ਲਈ ਭਾਰਤੀ ਦੰਡ ਸੰਘਤਾ ਦੀ ਧਾਰਾ 149 ਲਈ ਗਈ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਰਿਕਾਰਡ ਤੇ ਆਈਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਦੀ ਪੂਰੀ ਪੜਤਾਲ ਤੋਂ ਬਾਅਦ,

ਟਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤੀ ਦਰਸਾਈ, ਪਰ ਇਹਨਾਂ ਦੋਹਾਂ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਵਿਚਾਰ ਵਟਾਂਦਰੇ ਦੇ ਅੰਤਿਮ ਹਿੱਸੇ ਵਿੱਚ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਹੇਠ ਦਿੱਤੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸ਼ੱਕ ਦਾ ਲਾਭ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ:-

“38. ਪ੍ਰੇਮ ਕੁਮਾਰ ਅਤੇ ਨਰਾਇਣ ਦੱਤ ਜੋ ਕਿ ਖਾਲੀ ਹੱਥ ਸਨ, ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੂੰ ਫੜਨ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਗੈਰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਸੈਂਬਲੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਸਨ, ਭਾਵੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਕੋਈ ਪਰਤੱਖ ਕੰਮ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਫਿਰ ਵੀ ਉਹ ਕਤਲ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੋਣਗੇ। ਫਿਰ ਵੀ, ਸਾਡਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਠੋਸ ਸਬੂਤ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਵਿੱਚ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ੱਕ ਦਾ ਲਾਭ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

9.1 ਹਾਲਾਂਕਿ ਉਪਰੋਕਤ ਦੋਸ਼ੀਆਨ ਪ੍ਰੇਮ ਕੁਮਾਰ ਅਤੇ ਨਰਾਇਣ ਦੱਤ ਨੂੰ ਸ਼ੱਕ ਦਾ ਲਾਭ ਦੇ ਕੇ ਬਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਬਰੀ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਪਰ ਫਿਰ, ਇਹ ਤੱਤ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ, ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਸਮੇਤ ਹੋਰ ਪੰਜ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਖਿਲਾਫ ਪ੍ਰਾਸੀਕਿਊਸ਼ਨ ਕੇਸ ਉੱਤੇ ਕੋਈ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਹੀਂ ਪਾਵੇਗਾ। ਇਹ ਸਧਾਰਣ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਸਹਿ ਦੋਸ਼ੀਆਨ ਨੂੰ ਬਰੀ ਕਰਨਾ ਬਾਕੀ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਬਰੀ ਕਰਨ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਕਾਫ਼ੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਸਾਰੇ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਭੌਤਿਕ ਸਬੂਤ ਇੱਕੋ ਜਿਹੇ ਹਨ, ਉਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੁਝ ਨੂੰ ਬਰੀ ਕਰਨ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਦੂਜੇ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਬਰੀ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ [ਯਾਨੋਬ ਸ਼ੇਖ ਉਰਫ ਗੱਗੂ ਬਨਾਮ ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਰਾਜ (2013) 6 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 428 ਅਤੇ ਦਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਹਰਿਆਣਾ (2008) 11 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 425 ਰਾਹੀਂ]। ਜੇਕਰ ਸਬੂਤ ਨੂੰ ਸਮੁੱਚੇ ਤੌਰ ਤੇ ਲੈਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਬਰੀ ਕੀਤੇ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕੇਸ ਨੂੰ ਦੂਜਿਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਵੱਖ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ, ਫਿਰ ਵੀ ਅਜਿਹੇ ਹੋਰ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਯੋਗ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਕਤ ਦੋਸ਼ੀਆਨ ਪ੍ਰੇਮ ਕੁਮਾਰ ਅਤੇ ਨਰਾਇਣ ਦੱਤ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਵੀ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ ਬਰੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਪਰ ਸਿਰਫ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ੱਕ ਦਾ ਫਾਇਦਾ ਦਿੱਤਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਮਲੇ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਪਰਤੱਖ ਕਾਰਵਾਈ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹਥਿਆਰ ਨਾਲ ਲੈਸ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਭਾਵੇਂ ਪ੍ਰੇਮ ਕੁਮਾਰ ਅਤੇ ਨਰਾਇਣ ਦੱਤ ਦੀ ਸਮੂਲੀਅਤ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੌਂਪੀ ਗਈ ਅਨਿਸ਼ਚਿਤ ਭੂਮਿਕਾ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਸ਼ੱਕੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਪ੍ਰਾਸੀਕਿਊਸ਼ਨ ਕੇਸ ਦੀ ਸਾਰੀ ਬੁਨਿਆਦ ਖਤਮ ਜਾਂ ਘੱਟ ਹੋ ਗਈ ਹੈ।

ਪ੍ਰਾਸੀਕਿਊਸ਼ਨ ਕੇਸ

10. ਅਸੀਂ ਹੁਣ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਸੰਬੰਧਤ ਸਬੂਤ ਦੀਆਂ ਮੁੱਖ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖ ਸਕਦੇ ਹਾਂ:-

10.1 ਵੰਡੇ ਦੋਸ਼ ਅਰੋਪਣਾ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਸੀਕਿਊਸ਼ਨ ਦਾ ਕੇਸ ਚਸ਼ਮਦੀਦ ਗਵਾਹਾਨ ਪੀ.ਡਬਲਯੂ-5 ਰਾਜਿੰਦਰ ਪਾਲ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਪੀ.ਡਬਲਯੂ-6 ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਦੁਆਲੇ ਘੁੰਮਦਾ ਹੈ। ਪੀ.ਡਬਲਯੂ-5 ਰਾਜਿੰਦਰ ਪਾਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਬੇਅੰਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਸੰਸਕਰਣ ਦੇ ਅਨੁਰੂਪ ਗਵਾਹੀ ਦਿੱਤੀ ਜਿਸ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਇਸ ਗਵਾਹ ਨੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਹੋਈ ਘਟਨਾ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਹਰੇਕ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਬਾਰੇ ਗਵਾਹੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਗਵਾਹ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਨੂੰ ਨਕਾਰਨ ਲਈ ਜਿਹੜੇ ਦੋਰਾਨ ਕੁਝ ਵੀ ਸਾਹਮਣੇ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਹੈ। ਬੇਸ਼ੱਕ, ਜਿਹੜੇ ਦੋਰਾਨ ਇੱਕ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਹ 30/09/2002 ਸਬ ਜੇਲ ਬਰਨਾਲਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਤੋਂ ਉਸਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਗਵਾਹੀ ਦੇਣ ਲਈ 20,000/- ਰੁਪਏ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਸੀ ਜਿਸ ਤੇ ਉਸਨੇ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਬਚਾਅ-ਪੱਖ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਗਵਾਹਾਨ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਤਾਂ ਕਿ ਇਹ ਸਿੱਧ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ ਕਿ ਇਸ ਗਵਾਹ ਪੀ.ਡਬਲਯੂ-5 ਨੇ ਸਬ-ਜੇਲ ਬਰਨਾਲਾ ਦਾ ਦੌਰਾ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਫਿਰ ਵੀ, ਇਹ ਮੰਨਨਾ ਬਹੁਤ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਦੌਰੇ ਕਰਕੇ, ਗਵਾਹ ਨੇ ਗੈਰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪੈਸੇ ਲੈ ਕੇ ਝੂਠਾ ਬਿਆਨ ਦੇਣ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਵਾਸਤਵ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਗਵਾਹ ਨੂੰ ਦਿਲਚਸਪ ਗਵਾਹ ਵਜੋਂ ਅਪੀਲ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਨਕਾਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਉਕਤ ਬਲਾਤਕਾਰ ਅਤੇ ਕਤਲ ਦੇ ਕੇਸ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਦਾ ਭਰਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਕੇਸ ਦੀ ਪੈਰਵੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇਹ ਗਵਾਹ, ਇਸ ਵਾਰਦਾਤ ਵਿੱਚ ਜ਼ਖਮੀ ਹੋਏ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਸੀ, ਜਿਸਨੂੰ ਅਪੀਲ ਕਰਤਾ ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸੱਟਾਂ ਮਾਰੀਆਂ ਸਨ। ਅਜਿਹੀ ਤੱਥ ਪੂਰਨ ਸਥਿਤੀ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਬਚਾਅ-ਪੱਖ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੁਝਾਅ ਕਿ ਇਸ ਗਵਾਹ ਨੇ ਗਵਾਹ ਨੂੰ ਗੈਰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪੈਸੇ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਬੇਬੁਨਿਆਦ ਸਮਝ ਕੇ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ।

10.2 ਪੀ.ਡਬਲਯੂ-6 ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਦੁਆਰਾ ਘਟਨਾ ਬਾਰੇ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਬਿਆਨ ਵੀ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਵਰਜਨ ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਂਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਪੀ.ਡਬਲਯੂ-5 ਰਾਜਿੰਦਰ ਪਾਲ ਸਿੰਘ ਦੇ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ ਵੀ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਵੀ ਉਸੇ ਘਟਨਾ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਜ਼ਖਮੀ ਵਿਅਕਤੀ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਨੂੰ ਅਸਵੀਕਾਰ ਜਾਂ ਨਾ ਮੰਜ਼ੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿੱਚ ਕੁੱਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।

10.3 ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਮੈਡੀਕੋ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਪੱਖ ਦਾ ਸੰਬੰਧ ਹੈ, ਪੀ.ਡਬਲਯੂ-1 ਡਾਕਟਰ ਸੁਭਾਸ਼ ਸਿੰਗਲਾ, ਜਿਸਨੇ ਘਟਨਾ ਦੇ ਤੁਰੰਤ ਬਾਅਦ ਜ਼ਖਮੀ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਨੇ ਸੱਟ ਲੱਗਣ ਦੀਆਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਬਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕਈ ਸੱਟਾਂ ਲੱਗੀਆਂ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਤਿੰਨ ਸੱਟਾਂ ਖੁੰਡੇ ਹਥਿਆਰ ਅਤੇ ਇੱਕ ਸੱਟ ਤੇਜ਼ ਧਾਰ ਹਥਿਆਰ ਨਾਲ ਮਾਰੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਉਸਨੇ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਵੀ ਗਵਾਹੀ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਹੋਰ ਸੱਟਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਨੂੰ

ਇੱਕ ਸੱਟ ਤੇਜ਼ ਧਾਰ ਹਥਿਆਰ ਨਾਲ ਲੱਗੀ ਸੀ ਅਤੇ ਰਾਜਿੰਦਰ ਪਾਲ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਸੱਟਾਂ ਲੱਗੀਆਂ ਸਨ ਜਿਸ ਵਿੱਚੋਂ ਦੋ ਤੇਜ਼ ਧਾਰ ਹਥਿਆਰ ਨਾਲ ਲੱਗੀਆਂ ਸਨ। ਪੀ.ਡਬਲਯੂ-7 ਡਾਕਟਰ ਜਸਬੀਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇਹ ਦਾ ਪੋਸਟ ਮਾਰਟਮ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਖੋਪੜੀ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਹੀਮੋਟੋਮਾ ਪਾਇਆ ਅਤੇ ਹੀਮੋਟੋਮਾ ਨੂੰ ਸਾਫ਼ ਕਰਨ ਤੇ ਇੱਕ ਫ੍ਰੈਕਚਰ ਮਿਲਿਆ। ਇਸ ਗਵਾਹ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਗਵਾਹੀ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਪੜਤਾਲ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਮੌਤ ਦੀ ਵਜ੍ਹਾ ਸਿਰ ਵਿੱਚ ਸੱਟ ਲੱਗਣ ਦੇ ਕਾਰਣ ਹੈਮੋਰੇਜ (Haemorrhage) ਅਤੇ ਸਦਮਾ ਸੀ।

10.4 ਤੱਥ ਸਥਾਪਤ ਹਨ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਅਤੇ ਹੋਰ ਮੈਂਬਰ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕਰਤਾ ਧਿਰ ਨੂੰ ਸਮੇਤ ਤਿੱਖੀ ਧਾਰ ਵਾਲੇ ਹਥਿਆਰਾਂ (ਖੁੰਡੀ ਵਸਤੂ ਵੀ) ਸ਼ਰੀਰ ਦੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਅੰਗਾਂ ਤੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀ ਅਤੇ ਕਈ ਸੱਟਾਂ ਲੱਗੀਆਂ। ਇਹ ਵੀ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤਾ ਕਿ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮੌਤ ਸਿਰ ਦੀ ਗੰਭੀਰ ਸੱਟ ਕਾਰਨ ਹੋਈ। ਜਦੋਂ ਕਿ ਘਟਨਾ ਤੋਂ 9 ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ ਉਸਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ, ਪਰ ਉਹ ਨਿਰੰਤਰ ਹਸਪਤਾਲ ਦਾਖਲ ਰਿਹਾ ਅਤੇ ਕਦੇ ਵੀ ਕੋਈ ਬਿਆਨ ਦੇਣ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਤੱਥ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਵਾਲ ਵਿੱਚ ਪੁੱਛੀ ਗਈ ਸੱਟਾਂ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਧਿਰ ਦੁਆਰਾ ਹਿਸਾਬ ਲਗਾ ਕੇ ਦ੍ਰਿੜ ਹਮਲੇ ਦੁਆਰਾ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕਰਤਾ ਧਿਰ ਤੇ ਮਾਰੀ ਹੋਈ ਸੱਟਾਂ ਵੀ ਰਿਕਾਰਡ ਤੇ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤੀ ਗਈਆਂ। ਟਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੀਆਂ ਇੱਕੋ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਖੋਜਾਂ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਸਹੀ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਕਮੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਬਚਾਅ ਵਰਜਨ ਅਤੇ ਸਬੂਤ

11. ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਦੇ ਸਬੂਤ ਤੋਂ ਉਤਪੰਨ ਹੋਈਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਦਾ ਨੋਟ ਲੈਣਾ ਵੀ ਉਚਿਤ ਹੋਵੇਗਾ। ਸਾਰੇ 13 ਗਵਾਹ ਨੂੰ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਵਿੱਚ ਪੱਰਖਿਆ ਗਿਆ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਥਾਂ ਤੇ ਹੋਣ ਬਾਰੇ ਦਿੱਤੀ ਦਲੀਲ ਬਾਰੇ ਸੰਬੰਧਤ ਗਵਾਹਾਂ ਨੂੰ ਲੈਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਅਸੀਂ ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ ਦੂਜੇ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਦੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।

11.1 ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਵਿੱਚ, DW-1 ਡਾ. ਅਤੁੱਲ ਕੇ ਸਿੰਘ ਅਤੇ DW-12 ਦਰਸ਼ਨ ਕੁਮਾਰ ਨੂੰ ਇਸ ਸਮਰਥਨ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਪੱਰਖਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਸਬ-ਜੇਲ੍ਹ ਬਰਨਾਲਾ ਵਿੱਚ ਮੁਲਾਕਾਤ ਰਜਿਸਟਰ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਐਂਟਰੀਆਂ ਅਨੁਸਾਰ ਗਵਾਹ ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਉੱਥੇ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ DW-7 ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸਮੰਨਜ਼ Ex-D-11 ਤੇ ਗਵਾਹ ਰਾਜਿੰਦਰ ਪਾਲ ਸਿੰਘ ਦੇ ਦਸਤਖਤਾਂ ਦੇ ਸਬੂਤ ਅਨੁਸਾਰ ਪੱਰਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਤੋਂ ਕੁੱਝ ਵੀ ਨਵਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ।

11.2 ਉੱਥੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਦਾ ਗਵਾਹ DW-5 ਲਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਆਇਆ ਸੀ ਜੋ ਉਸ ਸਮੇਂ S.P.(D) ਬਰਨਾਲਾ ਲੱਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਗਵਾਹ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਉਸਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਰਜ ਕਰਵਾਈ

ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਹੋਈ ਘਟਨਾ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਪ੍ਰੇਮ ਕੁਮਾਰ ਅਤੇ ਨਰੈਣ ਦੱਤ ਮੌਕੇ ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਇਸ ਗਵਾਹ ਨੇ ਇੱਕ ਰਿਪੋਰਟ Ex-DA ਭੇਜੀ, ਇਹ ਤੱਥ ਦੱਸਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਸੁਰਿੰਦਰ ਪਾਲ ਸਿੰਘ, ਐਸ.ਐਚ.ਓ, ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ, ਬਰਨਾਲਾ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਾਂਚ ਵਿੱਚ ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਪ੍ਰੇਮ ਕੁਮਾਰ ਅਤੇ ਨਰੈਣ ਦੱਤ ਘਟਨਾ ਹੋਣ ਦੇ ਸਮੇਂ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ ਮਿਲੇ ਸੀ। ਇਹ ਗਵਾਹੀ ਨਾ ਹੀ ਸਿਰਫ ਬੇਬੁਨਿਆਦ ਸੀ ਪਰ ਇਹ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਨੁਚਿੱਤ ਵੀ ਸੀ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਵੀ ਬਰੀ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ, ਦੋਸ਼ੀ ਪ੍ਰੇਮ ਕੁਮਾਰ ਅਤੇ ਨਰਾਇਣ ਦੱਤ ਨੂੰ ਵੀ, ਪਰ ਟਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਦੇਸ਼ ਮਿਤੀ 19.09.2001 ਨਾਲ, ਇਹਨਾਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਖਿਲਾਫ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਲਈ ਧਾਰਾ 319 ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ ਦੇ ਅਧੀਨ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ। ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਨੇ ਵੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਪ੍ਰੇਮ ਕੁਮਾਰ ਅਤੇ ਨਰੈਣ ਦੱਤ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਮੁਕੱਦਮਾ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਪਰ ਟਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਮਿਤੀ 09.11.2002 ਦੁਆਰਾ ਬੇਨਤੀ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਟਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਦੇ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਵੀ ਇਸ ਕੋਰਟ ਤੱਕ ਅਸਫਲ ਰਹੀਆਂ। ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ, ਜਿੱਥੇ ਕਿ ਜਾਂਚ ਨਤੀਜੇ ਵਿੱਚ ਇਹਨਾਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੁਝਾਅ ਅਦਾਲਤੀ ਹੁਕਮ ਦੁਆਰਾ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਹ ਬਿਲਕੁੱਲ ਗੈਰ-ਅਧਿਕਾਰਤ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਰੱਦ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਸੁਝਾਅ, DW 5 ਗਵਾਹੀ ਦੇ ਉਪਰ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਕੇ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਜੇਕਰ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਅਤੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਭੇਜੀ ਗਈ ਰਿਪੋਰਟ ਨੂੰ ਮੂਲ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਦੇ ਉਪਰ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ।

11.3 ਤਿੰਨ ਹੋਰ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਗਵਾਹੀ [DW-10, DW-11 ਅਤੇ DW-13] ਦੋਸ਼ੀ ਪ੍ਰੇਮ ਕੁਮਾਰ ਅਤੇ ਨਰਾਇਣ ਦੱਤ ਦੀ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਥਾਂ ਤੇ ਹੋਣ ਬਾਰੇ ਦਿੱਤੀ ਦਲੀਲ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਪਰਖੀ ਗਈ, ਜੋ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਮਿਲਦੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਥਾਂ ਤੇ ਹੋਣ ਬਾਰੇ ਦਿੱਤੀ ਦਲੀਲ

12. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਝਗੜਿਆਂ ਦਾ ਮੁੱਖ ਕਾਰਣ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਜੁਰਮ ਯਾਨੀ ਕਿ ਘਟਨਾ ਵਾਲੀ ਥਾਂ ਤੇ ਬਰਨਾਲਾ ਕੋਰਟ ਕੰਪਲੈਕਸ ਵਿੱਚ 03.03.2001 ਨੂੰ ਸਵੇਰੇ 11.15 a.m ਵਜੇ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਉਹ ਸੰਬੰਧਤ ਮਿਤੀ ਨੂੰ 11.30 ਵਜੇ ਗਵਾਹ DW-9 ਦੇ ਨਾਲ ਪਿੰਡ ਧਨੇਰ ਸੀ। ਟਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਨੇ ਪੂਰੇ ਰਿਕਾਰਡ ਦੀ ਚੰਗੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਸ ਸੁਝਾਅ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਦੇਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਥਾਂ ਤੇ ਹੋਣ ਬਾਰੇ ਦਿੱਤੀ ਦਲੀਲ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਸਬੂਤ ਰਿਕਾਰਡ ਤੇ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਰਿਕਾਰਡ ਨੂੰ ਪਰਖਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ

ਅਸੀਂ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹਾਂ ਕਿ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਅਜਿਹੀ ਬੇਬੁਨਿਆਦ ਅਪੀਲ ਰਿਕਾਰਡ ਤੇ ਸਬੂਤ ਦੀ ਸਹੀ ਕਦਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਹੀ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ।

12.1 ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਥਾਂ ਤੇ ਹੋਣ ਬਾਰੇ ਦਿੱਤੀ ਦਲੀਲ ਵਿੱਚ ਦੋ ਬੁਨਿਆਦੀ ਅਤੇ ਘਾਤਕ ਕਮੀਆਂ ਹਨ: ਪਹਿਲਾਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦਲੀਲ ਨੂੰ ਸੰਬੰਧਤ ਸਰਕਾਰੀ ਗਵਾਹ ਸਮੇਤ ਜ਼ਖਮੀ ਚਸ਼ਮਦੀਦ ਗਵਾਹ PW-5 ਅਤੇ PW-6 ਅੱਗੇ ਸੁਝਾਅ ਲਈ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ। ਦੂਜਾ ਅਤੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ, ਉਸ ਦੇ ਆਪਣੇ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ ਧਾਰਾ 313 ਸੀ ਆਰ ਪੀ ਸੀ ਤਹਿਤ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਵਿਸਥਾਰਪੂਰਵਕ ਜਾਹਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਧੀ ਦੇ ਉਕਤ ਬਲਾਤਕਾਰ ਅਤੇ ਕਤਲ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਧਿਰ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਹੋਣ ਦੇ ਝੂਠੇ ਦੋਸ਼ ਵਿੱਚ ਫਸਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਪਹਿਲੀ ਪੁਲਿਸ ਰਿਪੋਰਟ ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਜਿੱਥੇ ਉਸਨੂੰ ਛੁਡਾਉਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਪ੍ਰਾਸੀਕਿਊਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ ਉਸਦੇ ਖਿਲਾਫ ਮੁਕੱਦਮਾ ਵਾਪਿਸ ਲੈਣ ਦੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕੋਸ਼ਿਸ਼, ਇਹ ਨਹੀਂ ਜਾਹਿਰ ਕਰਦੀ ਕਿ ਉਹ ਬਾਈਟ ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਕਿ ਉਹ ਸੰਬੰਧਤ ਸਮੇਂ ਤੇ, ਉਹ ਕਿਤੇ ਹੋਰ ਮੌਜੂਦ ਸੀ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੁਆਰਾ ਧਾਰਾ 313 ਸੀ ਆਰ ਪੀ ਸੀ ਤਹਿਤ ਦਿੱਤੇ ਬਿਆਨ ਦਾ ਸੰਬੰਧਤ ਹਿੱਸਾ ਦੁਬਾਰਾ ਹੇਠ ਅਨੁਸਾਰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ:-

“ਪ੍ਰ-19 ਹੋਰ ਕੁਝ ਕਹਿਣਾ ਹੋਵੇ ?

ਉੱਤਰ:- ਮੈਂ ਬੇਕਸੂਰ ਹਾਂ। ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਜਾਂਚ SHO/PS ਕੋਤਵਾਲੀ, ਬਰਨਾਲਾ ਦੁਆਰਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਉੱਚ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਉਹ ਸਾਰੇ ਸਹਿਮਤ ਹੋਏ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਮੇਰੇ ਖਿਲਾਫ ਝੂਠਾ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਮੈਨੂੰ ਕਾਲਮ ਨੰ 2 ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਰਾਜ ਲਈ ਐਡੀਸ਼ਨਲ ਪੀ.ਪੀ. ਨੇ ਇੱਕ ਅਰਜ਼ੀ u/s 321 ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ, ਮੇਰੇ ਖਿਲਾਫ ਕੇਸ ਵਾਪਿਸ ਲੈਣ ਲਈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਕੇਸ ਮੇਰੇ ਖਿਲਾਫ ਝੂਠਾ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਪਰ ਸੈਸ਼ਨਜ਼ ਜੱਜ, ਬਰਨਾਲਾ ਸ਼੍ਰੀ ਐਸ.ਐਸ.ਗੁਪਤਾ ਨੇ ਇਹ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਰਾਜ ਨੇ ਮਾਣਯੋਗ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਸੀ ਜੋ ਕਿ ਅਜੇ ਵੀ ਲੰਬਿਤ ਹੈ ਅਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਤੇ ਰੋਕ ਲਾਈ ਗਈ ਹੈ।

ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕਰਤਾ ਪਾਰਟੀ ਮਹਿਲ ਕਲਾਂ, ਕਸਬਾ ਦੀ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਮਕਾਨ-ਮਾਲਕ ਪਾਰਟੀ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਇੱਕ ਥਾਣਾ ਵੀ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਕੇ.ਕੇ.ਨਾਮ ਦੀ ਇੱਕ ਲੜਕੀ ਨਾਲ ਬਲਾਤਕਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸਦੀ ਹੱਤਿਆ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਇਹ ਕੁੜੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਧੀ ਸੀ, ਜੋ ਇੱਕ ਅਪਾਹਜ ਅਧਿਆਪਕ ਅਤੇ ਇੱਕ ਗਰੀਬ ਵਿਅਕਤੀ ਸੀ। ਮੈਂ ਇਸ ਮੁਕਦਮੇ ਵਿੱਚ ਚਸ਼ਮਦੀਦ ਗਵਾਹ ਸੀ ਅਤੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕਰਤਾ ਪਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਦੇ ਗਵਾਹ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਸੀ ਪਰ ਉਸਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਗਵਾਹੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਸੱਚ ਬੋਲਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕਰਤਾ ਪਾਰਟੀ ਉਸਤੋਂ ਨਾਰਾਜ਼ ਹੋ ਗਈ ਸੀ। ਮੈਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰੇਮ ਕੁਮਾਰ ਅਤੇ ਨਰਾਇਣ ਦੱਤ ਕੇ.ਕੇ ਦੇ ਕੇਸ ਦੀ ਪੈਰਵੀ ਕਰ ਰਹੇ ਸੀ, ਜਿਸਦਾ ਕੋਈ

ਵਾਰਸ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕਰਤਾ ਧਿਰ ਦੇ ਕੁੱਝ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਸੀ। ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਪਾਰਟੀ ਵੱਡੇ ਜਿਮੀਂਦਾਰ ਹੋਣ ਕਾਰਣ ਸਾਡੇ ਖਿਲਾਫ ਇਹ ਝੂਠਾ ਕੇਸ ਰਜਿਸਟਰ ਕਰਵਾਇਆ ਹੈ। ਲਗਭਗ 80 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਦੇ ਬਜ਼ੁਰਗ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਫੜਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਡਾਕਟਰ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਉਹ ਇੱਕ ਬਜ਼ੁਰਗ ਹੋਣ ਕਾਰਣ ਅਤੇ ਸ਼ਰੀਰਕ ਪੱਖੋਂ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋਣ ਕਾਰਣ ਇੱਕ ਸੱਟ ਲੱਗਣ ਤੇ ਡਿੱਗ ਗਿਆ ਹੋਵੇਗਾ। ਉਸਨੂੰ ਦੋ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਫੜਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਸਾਡੀ ਦੂਸਰੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨਾਲ ਕੋਈ ਦੋਸਤੀ ਜਾਂ ਦੁਸ਼ਮਣੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮੈਂ ਬੇਕਸੂਰ ਹਾਂ ਅਤੇ ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਝੂਠੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਪੈਸੇ ਨਾਲ ਅਤੇ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਜ਼ੋਰ ਤੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਧਿਰ ਦੁਆਰਾ ਫਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਮੇਰੀ ਦੂਜੇ ਚਾਰ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨਾਲੋਂ ਵੱਖਰੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਹੈ ਅਤੇ ਵੱਖਰਾ ਕੰਮ ਹੈ।

12.2 ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਦੇ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ, DW-2, ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਗਵਾਹੀ ਲਈ ਪਰਖਿਆ ਗਿਆ ਕਿ DW-3 ਜੋਰਾ ਸਿੰਘ ਉਸ ਵਾਹਨ ਤੇ ਡਰਾਈਵਰ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਤਾਇਨਾਤ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸਜ਼ਾਯਾਫਤਾ ਨੂੰ ਬਰਨਾਲਾ ਕੋਰਟ ਕੰਪਲੈਕਸ ਵਿਖੇ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ। ਗਵਾਹ DW-3 ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ 03.03.2001 ਨੂੰ, ਉਹ ਉਕਤ ਵਾਹਨ ਤੇ ਡਰਾਈਵਰ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ: ਕਿ ਲਗਭਗ 11.00 ਵਜੇ, ਉਸਨੇ ਹੰਗਾਮੇ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣੀ ਅਤੇ ਉਸ ਸਥਾਨ ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ ਜਿੱਥੇ 4/5 ਵਿਅਕਤੀ ਦੂਜੇ 4/5 ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਸੱਟਾਂ ਮਾਰ ਰਹੇ ਸੀ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨਰਾਇਣ ਦੱਤ, ਪ੍ਰੇਮ ਕੁਮਾਰ ਅਤੇ ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਉਸਨੂੰ ਜਾਣਦੇ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਮੌਕੇ ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ ਸੀ। DW-6 ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹ ਵੀ ਕੋਰਟ ਕੰਪਲੈਕਸ, ਬਰਨਾਲਾ ਵਿਖੇ ਡਿਉਟੀ ਤੇ ਸੀ: ਉੱਥੇ ਧਿਰਾਂ ਵਿਚਾਲੇ ਲੜਾਈ ਚੱਲ ਰਹੀ ਸੀ, ਉਸਨੇ ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ ਵੱਖ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਕਿਰਪਾਨਾਂ ਇੱਕਤਰ ਕੀਤੀਆਂ, ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਪ੍ਰੇਮ ਕੁਮਾਰ ਅਤੇ ਨਰਾਇਣ ਉਸ ਨੂੰ ਜਾਣਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਇਹ ਵਿਅਕਤੀ ਮੌਕੇ ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ ਸਨ ਜਿੱਥੇ ਲੜਾਈ ਹੋਈ ਸੀ। DW-4 ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ, ਐਡਵੋਕੇਟ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਚਸ਼ਮਦੀਦ ਗਵਾਹ ਹੋਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ 3/4 ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ 3/4 ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਸੱਟਾਂ ਮਾਰੀਆਂ ਅਤੇ ਕਿ ਉਸਨੇ ਦੋਸ਼ੀ ਪ੍ਰੇਮ ਕੁਮਾਰ, ਨਰਾਇਣ ਦੱਤ ਅਤੇ ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਪੀੜਤਾਂ ਨੂੰ ਸੱਟਾਂ ਮਾਰਦੇ ਹੋਏ ਨਹੀਂ ਵੇਖਿਆ ਸੀ। DW-8, ਜੇ.ਐਨ.ਸ਼ਰਮਾ, ਵਕੀਲ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਕਾਂਸਟੇਬਲ ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਬਾਰੇ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਪੱਤਰ ਬਾਰ ਤੋਂ ਐਸ.ਐਸ.ਪੀ. ਬਰਨਾਲਾ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਪਰ ਉਸਨੇ ਘਟਨਾ ਦੇ ਸਹੀ ਹੋਣ ਬਾਰੇ ਪੁਸ਼ਟੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ।

12.3 ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਥਾਂ ਦੇ ਹੋਣ ਬਾਰੇ ਦਿੱਤੀ ਦਲੀਲ ਦੇ ਬਾਰੇ ਸਿੱਧੇ ਗਵਾਹ ਤੌਰ ਤੇ ਪਰਖਿਆ ਗਿਆ DW-9 ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਪੰਚਾਇਤ ਦਾ ਇੱਕ ਮੈਂਬਰ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਗਵਾਹ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ 03.03.2011 ਨੂੰ 11.30 a.m. ਵਜੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਉਸਦੇ

ਘਰ ਪਿੰਡ ਧਨੇਰ ਇੱਕ ਔਰਤ ਮੈਂਬਰ ਨਾਲ ਗਲੀ ਦੇ ਪੱਧਰ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਆਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਨਾਲ ਮੌਕੇ ਤੇ ਗਿਆ ਸੀ। ਗਵਾਹ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਉਸ ਸਮੇਂ ਹੈਰਾਨ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇਸ ਗਵਾਹ ਨੇ ਅਣਜਾਣਤਾ ਜਾਹਰ ਕੀਤੀ, ਜੋ 03.03.2001 ਨੂੰ ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ JMFC, ਬਰਨਾਲਾ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰ ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇਸ ਗਵਾਹ ਨੇ ਪੰਚਾਇਤ ਨੂੰ ਜਾਂ ਉੱਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਕੋਈ ਦਰਖਾਸਤ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਝੂਠੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਫਸਾਉਣ ਬਾਰੇ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ। ਇਸ ਗਵਾਹ DW-9 ਦਾ ਆਯੋਜਨ ਅਤੇ ਕਈ ਹੋਰ ਗਵਾਹ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਥਾਂ ਤੇ ਹੋਣ ਬਾਰੇ ਦਿੱਤੀ ਦਲੀਲ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਵਿੱਚ ਪਰਖੇ, ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਕਹਿਣ ਲਈ, ਅਸਾਧਾਰਣ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਅਜੀਬ ਸੀ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕਰਨ ਲਈ।

12.4 ਗਵਾਹ DW-3 ਜੋਰਾ ਸਿੰਘ ਅਤੇ DW-6 ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਪੁਲਿਸ ਅਦਾਰੇ ਵਿੱਚ ਹੈਂਡ ਕਾਂਸਟੇਬਲ ਅਤੇ ਕਾਂਸਟੇਬਲ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਨਿਭਾ ਰਹੇ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਤੋਂ, ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਘਟਨਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਤਾਰੀਖ ਨੂੰ, ਦਿੱਤੇ ਸਮੇਂ ਤੇ ਅਤੇ ਨਿਸ਼ਚਤ ਸਮੇਂ ਤੇ ਅਰਥਾਤ ਕੋਰਟ ਕੰਪਲੈਕਸ, ਬਰਨਾਲਾ ਵਿੱਚ ਹੋਈ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਦੋ ਧੜਿਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਲੜਾਈ ਵਿੱਚ ਦਖਲ ਦਿੱਤਾ। ਇਹ ਬੜੀ ਅਜੀਬ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਘਟਨਾ ਦੇ ਚਸ਼ਮਦੀਦ ਗਵਾਹ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਅਤੇ ਖੁਦ ਪੁਲਿਸ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਹੋਣ ਤੇ, ਨਾ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਤੁਰੰਤ ਥਾਣੇ ਨੂੰ ਰਿਪੋਰਟ ਕਰਨ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਆਈ.ਓ. ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨ ਲੈ ਸਕਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰੀ ਗਵਾਹ ਵਜੋਂ ਦਰਸਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। DW-4 ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ ਦਾ ਆਚਰਨ ਕੁਦਰਤੀ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ। ਜੇਕਰ ਉਹ ਕੋਰਟ-ਕੰਪਲੈਕਸ ਵਿੱਚ ਵਾਪਰੀ ਘਟਨਾ ਦਾ ਚਸ਼ਮਦੀਦ ਗਵਾਹ ਸੀ, ਤਾਂ ਇੱਥੇ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨ ਪੇਸ਼ੇਵਰ ਹੋਣ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਉਸਨੇ ਇਹ ਰਿਪੋਰਟ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂ ਆਈ.ਓ. ਦੁਆਰਾ ਜਾਂਚ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਸੀ। ਉਤਸੁਕਤਾ ਨਾਲ, DW-4 ਨੇ ਇਹ ਸੁਝਾਅ ਦੇਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਕਿ 3/4 ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੇ 3/4 ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਸੱਟਾਂ ਮਾਰੀਆਂ ਜਦੋਂ ਕਿ DW-6 ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ 4/5 ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੇ 4/5 ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਜ਼ਖਮੀ ਕਰ ਰਹੇ ਸੀ। ਇਹ ਸ਼ਾਮਲ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਜ਼ਖਮੀ ਕਰ ਰਹੇ ਸੀ। ਇਹ ਸ਼ਾਮਲ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ ਬਿਨਾਂ ਮਹੱਤਵ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਹੈ। DW-4 ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ ਤੇ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਣਾ ਸੀ ਅਤੇ “5” ਦੇ ਅੰਕੜੇ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਸੀ ਤਾਂ ਕਿ ਕੇਸ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 149 ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਤੋਂ ਦੂਰ ਲੈ ਜਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ, ਇਹਨਾਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਨਕਾਰਾਮਕ ਵਿੱਚ ਸਿਰਫ ਸੁਝਾਅ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਤਿੰਨ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਪ੍ਰੇਮ ਕੁਮਾਰ ਅਤੇ ਨਰੈਣ ਦੱਤ ਨੂੰ ਮੌਕੇ ਤੇ ਨਹੀਂ ਵੇਖਿਆ ਸੀ, ਇਸ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਅਨੁਕੂਲ ਅਤੇ

ਭਰੋਸੇਮੰਦ ਸਬੂਤ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਬਦਲਦਾ। ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

12.5 ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੇ ਦਿੱਤੇ ਸਮੂਹ ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਥਾਂ ਤੇ ਹੋਣ ਬਾਰੇ ਦਿੱਤੀ ਦਲੀਲ ਦਾ ਸੁਝਾਅ ਸੰਬੰਧਤ ਸਰਕਾਰੀ ਗਵਾਹ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਧਾਰਾ 313 CrPC ਤਹਿਤ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਨੇ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਸੰਬੰਧਤ ਸਮੇਂ ਤੇ ਸਾਈਟ ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਕਿਤੇ ਹੋਰ ਮੌਜੂਦ ਸੀ। ਇਸ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਆਮ ਵਿਚਾਰ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਹੋਰ ਕੁੱਝ ਨਹੀਂ। ਦਿੱਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ, DW-9 ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਹੀ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਗਵਾਹ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹਾਂ, ਜਿਸਨੂੰ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਇੱਕ ਵੱਖਰੀ ਜਗ੍ਹਾ ਤੇ ਸੰਬੰਧਤ ਸਮੇਂ ਤੇ ਮੌਜੂਦਗੀ ਦਾ ਕੇਸ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਅਜਿਹਾ ਗਵਾਹ ਅਜਿਹੀ ਅਪੀਲ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਦੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਪੱਰਖ ਤੇ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਨਾਲ ਹੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਉਸਦੇ ਧਾਰਾ 313 CrPC ਤਹਿਤ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਦਾਅਵੇ ਦੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਕੋਈ ਵੀ ਸਹਾਇਤਾ ਸਮੱਗਰੀ ਗਵਾਹ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਦਾਅਵੇ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਬੜੀ ਉਤਸੁਕਤਾ ਨਾਲ ਪਿੰਡ ਦੀ ਲੜਕੀ ਨਾਲ ਬਲਾਤਕਾਰ ਅਤੇ ਕਤਲ ਦੇ ਕੇਸ ਦੀ ਪੈਰਵੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਮਾਮਲਾ 03.03.2001 ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਤੈਅ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਇਸਦਾ ਹਰ ਕਾਰਨ ਸੀ ਉਸ ਲਈ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਹੋਣ ਦਾ ਜਿੱਥੇ ਸੁਣਵਾਈ ਹੋਣੀ ਸੀ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਕੋਣ ਤੋਂ ਵੇਖਿਆ ਗਿਆ, ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਥਾਂ ਤੇ ਹੋਣ ਬਾਰੇ ਦਿੱਤੀ ਦਲੀਲ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ, ਖੋਖਲੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਿਰਫ ਰੱਦ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਹੋਰ ਝਗੜੇ

13. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਦੂਸਰਾ ਝਗੜਾ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਹਥਿਆਰਾਂ ਦੀ ਬਰਾਮਦਗੀ ਲਈ ਅਪਰਾਧ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਸਥਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਪਹਿਲਾਂ ਆਈ.ਓ. ਨੇ ਹੋਰ ਚਾਰ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦੇ ਖੁਲਾਸੇ ਬਿਆਨਾਂ ਦੀ ਵਸੂਲੀ ਕੀਤੀ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਆਈ.ਓ. ਨੇ ਉਸ ਦਿਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਵੱਧਣ ਦੀ ਚੋਣ ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਹ ਨਿਰਦੋਸ਼ ਸੀ ਅਤੇ ਝੂਠਾ ਫਸਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਅਜਿਹਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ, ਕਿ IO ਦੁਆਰਾ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਹਥਿਆਰ ਦੀ ਵਸੂਲੀ ਜੇਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਾ ਕਰਨ ਦਾ ਇਹ ਬੁਨਿਆਦੀ ਕਾਰਣ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਸ ਗਲਤੀ ਦਾ ਇਸਤਗਾਸਾ ਕੇਸ ਤੇ ਕੋਈ ਮਾੜਾ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ, ਜਿੱਥੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸਮੂਲੀਅਤ

ਇੱਕ ਅਸੈਂਬਲੀ ਦੇ ਨੇਤਾ ਦੀ ਬਜਾਏ, ਜਿਸ ਨੇ ਹਮਲੇ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਆਰੰਭ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਫਿਰ ਹਮਲੇ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ, ਸ਼ੱਕ ਤੋਂ ਪਰੇ ਸਥਾਪਤ ਹੈ।

13.1 ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਸੁਝਾਅ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਇਦ ਹੀ ਕੋਈ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਦੁਸ਼ਮਣੀ ਲਈ ਝੂਠੇ ਫਸਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਕੇਸ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਵਿੱਚ, ਜੇਕਰ ਅਖੌਤੀ ਦੁਸ਼ਮਣੀ ਵਿੱਚੋਂ ਕੁਝ ਵੀ ਵਿਚਾਰਨਾ ਹੈ, ਉਹੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਸਾਥੀ ਵਿਰੁੱਧ ਬਰਾਬਰ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਉਤਸੁਕਤਾ ਨਾਲ ਬਲਾਤਕਾਰ ਅਤੇ ਕਤਲ ਦੇ ਉਪਰੋਕਤ ਕੇਸ ਦੀ ਪੈਰਵੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਧਿਰ ਵਿੱਚ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਵਿਅਕਤੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ। ਦੁਸ਼ਮਣੀ ਦਾ ਕਾਰਕ ਸਿਰਫ ਉਦੇਸ਼ ਵਲ ਅਤੇ ਅਸੈਂਬਲੀ ਦੇ ਉਦੇਸ਼, ਹਮਲਾ ਕਰਨ ਅਤੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕਰਤਾ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਨੂੰ ਠੇਸ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਦੀ ਤਰਫ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਲਈ ਸਹਾਇਤਾ ਦੇਵੇਗਾ।

13.2 ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਸੁਤੰਤਰ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਚਾਹਵਾਨ ਹੋਣ ਬਾਰੇ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਪ੍ਰਾਸੀਕਿਊਸ਼ਨ ਕੇਸ ਦੇ ਪੱਖ ਵਿੱਚ ਹਮਾਇਤ ਵੀ ਨਿਰਾਧਾਰ ਹੈ। ਇੱਥੇ ਕੋਈ ਨਿਯਮ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਅਪਰਾਧਿਕ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਚਸ਼ਮਦੀਦ ਗਵਾਹ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਨੂੰ ਅਖੌਤੀ ਸੁਤੰਤਰ ਗਵਾਹ ਤੋਂ ਸਹਿਕਾਰਤਾ ਦੀ ਜਰੂਰਤ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਜਖਮੀ ਚਸ਼ਮਦੀਦ ਗਵਾਹ ਦਾ ਬਿਆਨ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਅਤੇ ਭਰੋਸੇਮੰਦ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਆਧਾਰ ਤੇ ਸਾਰੇ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਦੇ ਕਾਰਕ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਹਮੇਸ਼ਾ ਦਰਜ਼ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਜਖਮੀਆਂ ਦੇ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਸਬੂਤ ਨੂੰ ਰੱਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਇਸ ਕਾਰਨ ਕਰਕੇ ਕਿ ਕੋਈ ਸੁਤੰਤਰ ਗਵਾਹ ਨਹੀਂ ਪਰਖਿਆ ਗਿਆ।

ਗੈਰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਸੈਂਬਲੀ ਅਤੇ ਮਾਰੂ ਹਥਿਆਰਾਂ ਨਾਲ ਦੰਗੇ।

14. ਇਹ ਦੋਵਾਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀ ਤਰਫ਼ੋਂ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਬਹਿਸ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 141 IPC ਦੀ ਜਰੂਰੀ ਸਮੱਗਰੀ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਸੈਂਬਲੀ ਦੇ ਗਠਨ ਲਈ ਆਮ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਸਥਾਪਨਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਧਾਰਾ 149 IPC ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ ਜ਼ਾਇਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ।

14.1 ਧਾਰਾ 141 IPC ਦਾ ਸੰਬੰਧਤ ਹਿੱਸਾ ਹੇਠ ਲਿੱਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਉਪਯੋਗੀ ਤੌਰ ਤੇ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ:-

“141. ਗੈਰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਸੈਂਬਲੀ:- ਪੰਜ ਜਾਂ ਵੱਧ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਇੱਕ ਅਸੈਂਬਲੀ ਨੂੰ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਸੈਂਬਲੀ ਨਾਮਜ਼ਦ ਕਰਨ ਲਈ, ਜੇਕਰ ਉਸ ਅਸੈਂਬਲੀ ਨੂੰ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦਾ ਸਾਂਝਾ ਉਦੇਸ਼ ਇਹ ਹੈ:-

XXX XXX XXX

ਤੀਜਾ-ਕੋਈ ਵੀ ਸ਼ਰਾਰਤ ਜਾਂ ਅਪਰਾਧਿਕ ਗੁਨਾਹ, ਜਾਂ ਹੋਰ ਜੁਰਮ ਕਰਨਾ ਜਾਂ

XXX XXX XXX

ਵਿਆਖਿਆ- ਇੱਕ ਅਸੈਂਬਲੀ ਜਿਹੜੀ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਦੋਂ ਇੱਕਠੀ ਹੋਈ, ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ।”

14.2 ਧਾਰਾ 149, ਗੈਰਕਾਨੂੰਨੀ ਅਸੈਂਬਲੀ ਦੇ ਹਰੇਕ ਮੈਂਬਰ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਂਦਿਆਂ ਆਮ ਉਦੇਸ਼ ਦੇ ਮੁੱਕਦਮੇਬਾਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਜੁਰਮ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਨ:-

“149. ਗੈਰਕਾਨੂੰਨੀ ਅਸੈਂਬਲੀ ਦਾ ਹਰ ਮੈਂਬਰ ਆਮ ਉਦੇਸ਼ ਦੇ ਮੁੱਕਦਮੇਬਾਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਜੁਰਮ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਹੈ:- ਜੇ ਕੋਈ ਜੁਰਮ ਇੱਕ ਗੈਰਕਾਨੂੰਨੀ ਅਸੈਂਬਲੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਦੁਆਰਾ ਉਸ ਅਸੈਂਬਲੀ ਦੇ ਆਮ ਉਦੇਸ਼ ਦੇ ਮੁੱਕਦਮੇ ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਅਜਿਹੇ ਅਸੈਂਬਲੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਜਾਣਦੇ ਸਨ ਕਿ ਜੁਰਮ ਆਮ ਉਦੇਸ਼ ਦੇ ਮੁੱਕਦਮੇ ਵਿੱਚ ਹੋਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ, ਹਰ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਜਿਹੜਾ ਅਪਰਾਧ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਉਸੇ ਹੀ ਅਸੈਂਬਲੀ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਹੈ, ਉਸ ਜੁਰਮ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਹੈ।”

14.3 ਅਸੀਂ ਗੈਰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਸੈਂਬਲੀ ਦੀ ਸਮੱਗਰੀ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਸਮਝਾਏ ਗਏ ਅਤੇ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦਾ ਅਤੇ ਅਜਿਹੀ ਅਸੈਂਬਲੀ ਦੇ ਹਰੇਕ ਮੈਂਬਰ ਦੀ ਰਵਾਇਤੀ/ਉਸਾਰੂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਦਾ ਵੀ ਧਿਆਨ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਸਿਕੰਦਰ ਸਿੰਘ (ਸੁਪਰਾ) ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੰਨਿਆ ਹੈ:-

“15. ਇਸ ਵਿਵਸਥਾ ਵਿੱਚ ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੌਰ ਦੇ ਦੋ ਤੱਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। (i) ਇੱਕ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਸੈਂਬਲੀ ਦੇ ਕਿਸੇ ਮੈਂਬਰ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਪਰਾਧ ਅਤੇ (ii) ਅਜਿਹਾ ਅਪਰਾਧ ਅਸੈਂਬਲੀ ਦੇ ਆਮ ਉਦੇਸ਼ ਦੇ ਮੁੱਕਦਮੇ ਤੇ ਕੀਤਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਅਸੈਂਬਲੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਮੁੱਕਦਮੇ ਦੇ ਆਮ ਉਦੇਸ਼ ਬਾਰੇ ਜਾਣਦੇ ਹੋਣ। ਇੱਕ ਵਾਰ ਇਹ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਸੈਂਬਲੀ ਦਾ ਆਮ ਉਦੇਸ਼ ਸੀ, ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਜੋ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਸੈਂਬਲੀ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ ਨੂੰ ਕੁਝ ਪ੍ਰਤੀਬੱਧਾ ਦਰਸਾਈ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਰਵਾਇਤੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਅਜਿਹੀ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਸੈਂਬਲੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਅਪਰਾਧ ਵਿਵਸਥਾ ਤਹਿਤ, ਹੋਰ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਗੈਰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਸੈਂਬਲੀ ਦੀ ਘਟਨਾ ਦੀ ਨਿਰੰਤਰਤਾ, ਇਸ ਤੱਥ ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਹੋਰ ਮੈਂਬਰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਜਾਣਦੇ ਸਨ ਕਿ ਅਪਰਾਧ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਆਮ ਉਦੇਸ਼ ਦੇ ਮੁੱਕਦਮੇ ਵਿੱਚ ਹੋਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਸੀ।

17. ਇੱਕ ਆਮ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਸਮਾਰੋਹ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਅਤੇ ਹਮਲੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦਿਮਾਗਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਸਾਂਝੀ ਬੈਠਕ। ਇਹ ਕਾਫ਼ੀ ਹੈ ਜੇ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਸੈਂਬਲੀ ਦੇ ਹਰੇਕ ਮੈਂਬਰ ਦਾ ਇੱਕੋ ਇੱਕ ਉਦੇਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਪੰਜ ਜਾਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਉਸ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਉਹ ਇੱਕ ਅਸੈਂਬਲੀ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਅਸੈਂਬਲੀ ਦੇ ਸਾਂਝੇ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਇਸ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੇ ਕੰਮਾਂ ਅਤੇ ਭਾਸ਼ਾ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਨ ਤੋਂ। ਇਹ ਅਸੈਂਬਲੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਅਪਣਾਏ ਗਏ ਵਿਹਾਰ ਦੇ ਤਰੀਕੇ ਤੋਂ ਇੱਕਠੇ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਸੈਂਬਲੀ ਦੇ ਸਾਂਝੇ ਉਦੇਸ਼ ਦੀ ਦ੍ਰਿੜਤਾ ਲਈ, ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਸੈਂਬਲੀ ਦੇ ਹਰ ਇੱਕ ਮੈਂਬਰ ਦੇ ਚਾਲ-ਚਲਣ, ਹਮਲੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਤੇ ਹਮਲੇ ਦੇ ਸਮੇਂ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਜੁਰਮ ਦਾ ਮਨੋਰਥ, ਕੁਝ ਸੰਬੰਧਿਤ ਵਿਚਾਰ ਹਨ। ਗੈਰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਸੈਂਬਲੀ ਦਾ ਇੱਕ ਆਮ ਉਦੇਸ਼ ਘਟਨਾ ਦੇ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪੜਾਅ ਤੇ ਤੱਥ ਦੇ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ, ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਅਸੈਂਬਲੀ ਦੇ ਸੁਭਾਅ, ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਲਏ ਗਏ ਹਥਿਆਰ ਅਤੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦਾ ਵਿਵਹਾਰ ਜਾਂ ਘਟਨਾ ਦੇ ਸਥਾਨ ਦੇ ਨੇੜੇ। ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਤਹਿਤ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਗੈਰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਸੈਂਬਲੀ ਦੇ ਸਾਰੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਇੱਕ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਾਂਝੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ, ਉਸੇ ਨੂੰ ਕੰਮ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਸਫਲ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

18. ਮਸਲਤੀ ਬਨਾਮ ਯੂ.ਪੀ. ਦੇ ਰਾਜ ਵਿੱਚ: ਏ.ਆਈ.ਆਰ(AIR) 1965 SC 202 ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਬੈਂਚ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ: (ਏ.ਆਈ.ਆਰ. ਪੀ.211, ਪੈਰਾ 17):-

“17.....ਧਾਰਾ 149 ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਕੋਈ ਅਪਰਾਧ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਸੈਂਬਲੀ ਦੇ ਕਿਸੇ ਮੈਂਬਰ ਦੁਆਰਾ ਉਸ ਅਸੈਂਬਲੀ ਦੇ ਸਾਂਝੇ ਉਦੇਸ਼ ਦੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਜਾਂ ਉਸ ਅਸੈਂਬਲੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਉਸ ਉਦੇਸ਼ ਦੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਹੋਣ ਬਾਰੇ ਜਾਣਦੇ ਸਨ, ਹਰੇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਜੋ, ਅਪਰਾਧ ਕਰਨ ਦੇ ਸਮੇਂ, ਉਸੇ ਹੀ ਅਸੈਂਬਲੀ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਹੈ, ਉਸ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਲਿਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 149 ਵਿੱਚ ਨਿਧਾਰਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸਜ਼ਾ ਇਕ ਤੌਰ ਤੇ ਰਵਾਇਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਇਸ ਆਧਾਰ ਤੇ ਨਹੀਂ ਅੱਗੇ ਵਧਦੀ ਕਿ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਅਪਰਾਧ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਸੈਂਬਲੀ ਦੇ ਹਰ ਇੱਕ ਮੈਂਬਰ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।”

14.4 ਸੁਬਲ ਘੋਰਲ (ਸੁਪਰਾ), ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਕੇਸਾਂ ਦੇ ਇੱਕ ਸਰਵੇਖਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦਾ ਸਾਰ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ:-

“52. ਉਪਰੋਕਤ ਜੱਜਮੈਂਟ ਧਾਰਾ 149 IPC ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਦੀ ਰੂਪ ਰੇਖਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਸਾਨੂੰ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦਾ ਸਾਰ ਲੈਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੇ। ਧਾਰਾ 141 ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਸੈਂਬਲੀ ਨੂੰ ਪੰਜ ਜਾਂ ਵੱਧ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਅਸੈਂਬਲੀ ਨਾਲ ਪਰਿਭਾਸ਼ਤ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇੱਕ ਅਪਰਾਧ ਕਰਨ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਸਾਂਝਾ ਉਦੇਸ਼ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਧਾਰਾ 142 IPC ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ

ਕੋਈ ਵੀ ਤੱਥਾਂ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਹੋਵੇ, ਜੋ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਸੈਂਬਲੀ ਨੂੰ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੋਵੇ, ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ ਇਸ ਨਾਲ ਜੁੜਦਾ ਹੈ, ਇਸਦਾ ਇੱਕ ਮੈਂਬਰ ਹੋਵੇਗਾ। ਧਾਰਾ 143 IPC ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਸੈਂਬਲੀ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਬਣਨ ਲਈ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਧਾਰਾ 149 IPC ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਸੈਂਬਲੀ ਦੇ ਹਰ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਉਸਾਰੂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਕੋਈ ਅਪਰਾਧ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮੈਂਬਰ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਸੇ ਅਸੈਂਬਲੀ ਦੇ ਸਾਂਝੇ ਉਦੇਸ਼ ਦੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਜਾਂ ਅਸੈਂਬਲੀ ਦੇ ਅਜਿਹੇ ਮੈਂਬਰ ਜੋ ਉਸ ਉਦੇਸ਼ ਦੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਹੋ ਜਾਣ ਬਾਰੇ ਜਾਣਦੇ ਸੀ। ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਸੈਂਬਲੀ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਮੱਗਰੀ ਸਾਂਝਾ ਉਦੇਸ਼ ਹੈ। ਉਸ ਅਸੈਂਬਲੀ ਨੂੰ ਬਨਾਉਣ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦਾ ਸਾਂਝਾ ਉਦੇਸ਼ ਕੋਈ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਹੈ ਜਾਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਕੰਮ ਉਸ ਧਾਰਾ ਦਾ “ਪਹਿਲਾ”, “ਦੂਜਾ”, “ਤੀਜਾ”, “ਚੌਥਾ” ਅਤੇ “ਪੰਜਵਾਂ”। ਸਾਂਝਾ ਉਦੇਸ਼ ਇੱਕ ਪੱਲ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਆਮ ਅਸੈਂਬਲੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਅਪਣਾਇਆ ਗਿਆ ਆਚਰਣ ਇੱਕ ਜ਼ਰੂਰੀ ਕਾਰਕ ਹੈ। ਕਿਸ ਸਮੇਂ ਤੇ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਸੈਂਬਲੀ ਦਾ ਸਾਂਝਾ ਉਦੇਸ਼ ਬਣਿਆ, ਇਹ ਹਰ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਵਾਰ ਵਿਅਕਤੀ ਦਾ ਮੁਕੱਦਮਾ ਧਾਰਾ 149 IPC ਦੇ ਅੰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਸਵਾਲ ਕਿ ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਕੁੱਝ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਉਹ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਜੇਕਰ ਸਾਂਝੇ ਉਦੇਸ਼ ਦੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਸੈਂਬਲੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਦੁਆਰਾ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਕੋਈ ਵੀ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਸੈਂਬਲੀ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਅਪਰਾਧ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਮੌਜੂਦ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜੋ ਉਸ ਅਸੈਂਬਲੀ ਦੇ ਸਾਂਝੇ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਸਾਂਝਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਇਸ ਅਪਰਾਧ ਨੂੰ ਕਰਨ ਦਾ ਜਵਾਬਦੇਹ ਹੋਵੇਗਾ, ਭਾਵੇਂ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਕੋਈ ਅਚਾਨਕ ਕੰਮ ਨਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ। ਜੇਕਰ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦਾ ਸਮੂਹ ਹਥਿਆਰਾਂ ਨਾਲ ਲੈਸ ਹੈ, ਯੋਜਨਾਬੰਦ ਪੀੜਤ ਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ, ਸ਼ਾਇਦ ਸਾਰੇ ਅਸਲੀ ਹਮਲੇ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਨਹੀਂ ਲੈਂਦੇ। ਜੇਕਰ ਕੁੱਝ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਰੱਖੇ ਗਏ ਹਥਿਆਰਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਸੀ, ਉਹ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 149 IPC ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ ਜੁਰਮ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਤੇ ਮੁਕਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਜੋ ਉਹ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਸੈਂਬਲੀ ਦੇ ਸਾਂਝੇ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਸਾਂਝਾ ਕਰਦੇ ਹਨ।

53. ਪਰ ਇਹ ਉਸਾਰੂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਦਾ ਸੰਕਲਪ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਤਣਾਅਪੂਰਣ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ, ਕਿ ਉਹ ਨਾਲ ਖੜੇ ਨਿਰਦੋਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਝੂਠਾ ਫਸਾ ਦਵੇ। ਅਕਸਰ, ਲੋਕ ਅਪਰਾਧ ਵਾਲੀ ਥਾਂ ਤੇ ਉਤਸੁਕਤਾ ਕਰਕੇ ਇੱਕਠੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਸੈਂਬਲੀ ਦੇ ਸਾਂਝੇ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਸਾਂਝਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਜੇਕਰ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਇੱਕ ਆਮ ਇਲਜ਼ਾਮ ਲਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਸੁਚੇਤ ਰਹਿਣਾ ਪਏਗਾ। ਇਸ ਨੂੰ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਉਹ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਦੇ ਸਾਂਝੇ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਸਾਂਝਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਵਾਜਬ ਸਿੱਧੇ ਜਾਂ ਅਸਿੱਧੇ ਹਾਲਾਤ ਇਸਤਰਾਸਾ ਪੱਖ ਦੇ ਕੇਸ ਨੂੰ ਭਰੋਸਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਸੈਂਬਲੀ ਦੇ ਸਾਂਝੇ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਸਾਂਝਾ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 149 IPC ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ ਦੋਸ਼ੀ ਨਹੀਂ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨਾ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਹਰ ਇੱਕ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਕਿ ਸੰਬੰਧਤ ਵਿਅਕਤੀ ਕਿਸੇ ਪੜਾਅ ਤੇ ਸਿਰਫ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਸੈਂਬਲੀ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਰ ਸਾਰੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਪੜਾਅ ਤੇ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਪੜਾਅ ਤੇ ਅਸੈਂਬਲੀ ਦੇ ਸਾਂਝੇ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਸਾਂਝਾ ਕੀਤਾ

ਸੀ। ਅਦਾਲਤ ਕੋਲ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੁੱਝ ਸਮੱਗਰੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਇੱਕ ਰਾਇ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਨੇ ਸਾਂਝਾ ਉਦੇਸ਼ ਸਾਂਝਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਖਾਸ ਪੜਾਅ ਤੇ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਸੈਂਬਲੀ ਦਾ ਸਾਂਝਾ ਉਦੇਸ਼ ਕੀ ਹੈ, ਪਤਾ ਕਰਨਾ ਪਏਗਾ, ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦਾ ਆਚਰਣ ਪਹਿਲਾਂ ਅਤੇ ਹਮਲੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਵਿਵਹਾਰ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਨੇੜੇ ਜਾਂ ਉਸ ਸਥਾਨ ਤੇ, ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਮਨੋਰਥ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਰੱਖੇ ਗਏ ਹਥਿਆਰਾਂ ਦਾ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਸੰਬੰਧਤ ਵਿਚਾਰ। ਫੌਜਦਾਰੀ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਹ ਮੁਸ਼ਕਲ ਅਤੇ ਅਭਿਆਸ ਸਬੂਤਾਂ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਨ ਲਈ ਕਰਨਾ ਪਿਆ ਤਾਂ ਜੋ ਨਿਰਦੋਸ਼ ਵਿਅਕਤੀ ਅਪਰਾਧ ਵਿੱਚ ਨਾ ਫੱਸਣ। ਉਹ ਸਾਵਧਾਨੀ ਦੇ ਨਿਯਮ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰਨ ਕਰਦੇ ਹਨ।

14.5 ਸਾਨੂੰ ਦੂਜੇ ਹਵਾਲੇ ਦਿੱਤੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਤੇ ਵਿਸਥਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਬੁਨਿਆਦੀ ਸਿਧਾਂਤ ਇਹ ਰਹਿ ਗਏ ਹਨ ਕਿ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਸੈਂਬਲੀ ਦੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਤੱਤ ਹਨ ਇਸ ਨੂੰ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਸੰਖਿਆ ਅਰਥਾਤ: ਪੰਜ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਾਂਝਾ ਉਦੇਸ਼। ਉਸ ਅਸੈਂਬਲੀ ਦੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦਾ ਸਾਂਝਾ ਉਦੇਸ਼ ਇੱਕ ਪੱਲ ਦੇ ਵਿੱਚ ਬਣ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਪੂਰਵ ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰੇ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਜਿਹੀ ਅਸੈਂਬਲੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਅਪਣਾਏ ਗਏ ਆਚਰਣ, ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਵਿਵਹਾਰ ਪਹਿਲਾਂ, ਘਟਨਾ ਦੌਰਾਨ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਰੱਖੇ ਗਏ ਹਥਿਆਰ ਕੁੱਝ ਬੁਨਿਆਦੀ ਅਤੇ ਸੰਬੰਧਤ ਕਾਰਕ ਹਨ ਸਾਂਝਾ ਉਦੇਸ਼ ਜਾਨਣ ਲਈ।

14.6 ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪ੍ਰਾਸੀਕਿਊਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੰਬੰਧਤ ਮਿਤੀ 03.03.2001 ਅਤੇ ਸੰਬੰਧਤ ਸਮੇਂ 11.15 a.m. ਤੇ ਘੱਟ ਤੋਂ ਘੱਟ ਪੰਜ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ, ਮੌਜੂਦਾ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਸਮੇਤ ਬਰਨਾਲਾ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਸੀ। ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕਰਤਾ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਉਸੇ ਹੀ ਕੋਰਟ ਕੰਪਲੈਕਸ ਵਿੱਚ ਉਪਰ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਪਿੰਡ ਦੀ ਕੁੜੀ ਦੇ ਬਲਾਤਕਾਰ ਅਤੇ ਕਤਲ ਦੇ ਕੇਸ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਲਈ ਆਏ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਸਦੇ ਜਾਣ ਪਛਾਣ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਦੋਸ਼ੀ ਸੀ ਅਤੇ ਕੇਸ ਦੀ ਪੈਰਵੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ। ਇਹ ਵੀ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕਰਤਾ ਪਾਰਟੀ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਵਿਅਕਤੀ ਆਪਣੀ ਗੱਡੀ ਵਿੱਚ ਸਵਾਰ ਹੋਣ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ, ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੇ ਹਥਿਆਰਾਂ ਨਾਲ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ। ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਹੈ, ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੁਆਰਾ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕਰਤਾ ਧਿਰ ਨੂੰ ਉਤਸਾਹ ਨਾਲ ਭੜਕਾਇਆ ਸੀ, ਪਿੰਡ ਦੀ ਲੜਕੀ ਦੇ ਬਲਾਤਕਾਰ ਅਤੇ ਕਤਲ ਦਾ ਬਦਲਾ ਲੈਣ ਲਈ, ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਕਿ “ਅੱਜ ਇਹ ਬੱਚ ਕੇ ਨਾ ਜਾਣ ਕੇਕੇ* ਦਾ ਬਦਲਾ ਲੈ ਕੇ ਰਹੇਗੇ। ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ ਤੇ ਹਮਲੇ ਦਾ ਮਨੋਰਥ ਦਸਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਸੈਂਬਲੀ ਦਾ ਉਦੇਸ਼। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਤੇ ਮਾਰੀ ਗਈ ਸੱਟਾਂ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ, ਕਾਫ਼ੀ

ਸ਼ਕਤੀ ਵਾਲੀ ਅਤੇ ਚੁਣੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਸੀ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਖੁਦ ਗਵਾਹ PW-5 ਤੇ ਦੋ ਵਾਰ ਉਸਦੇ ਇੱਕ ਹੱਥ ਤੇ ਮਾਰਿਆ। ਲਾਭ ਸਿੰਘ ਨੇ ਬੇਅੰਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸਿਰ ਤੇ ਕਿਰਪਾਨ ਮਾਰੀ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪਹਿਲਾ ਵਾਰ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਤੇ ਕੀਤਾ ਪਰ ਇਹ ਪੀੜਤ ਦੇ ਸੱਜੇ ਹੱਥ ਤੇ ਲੱਗਾ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ PW-6 ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਹੋਰ ਚੋਟ ਆਪਣੀ ਕਿਰਪਾਨ ਦੇ ਹੈਂਡਲ ਨਾਲ ਮਾਰੀ। ਦੋਸ਼ੀ ਬਖਤੌਰ ਸਿੰਘ ਦੁਆਰਾ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸਿਰ ਤੇ ਆਪਣੇ ਘੋਪ ਨਾਲ ਕੀਤੇ ਵਾਰਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਫਿਰ ਤਿੰਨ ਵਾਰ PW-6 ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਤੇ ਵਾਰ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਬਖਤੌਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੀ ਕਿਰਪਾਨ ਨਾਲ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਦੀ ਖੱਬੀ ਲੱਤ ਤੇ ਸੱਟ ਮਾਰੀ। ਇਹ ਸ਼ੱਕ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੇ ਇੱਕਠੇ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ ਤੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕਰਤਾ ਧਿਰ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦਰਮਿਆਨ ਹੋਏ ਨੁਕਸਾਨ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਸੀ। ਲਾਗੂ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਤੇ ਸਾਨੂੰ ਕੋਈ ਝਿਜਕ ਨਹੀਂ ਇਹ ਸਿੱਟਾ ਦੇਣ ਵਿੱਚ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਇੱਕ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਸੈਂਬਲੀ ਗਠਿਤ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਕੋਰਟ ਕੰਪਲੈਕਸ ਵਿੱਚ ਜਾਨਲੇਵਾ ਹਥਿਆਰ ਨਾਲ ਹਮਲਾ ਕਰਕੇ ਦੰਗੇ ਕਰਨੇ ਪਏ ਸਨ ਅਤੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕਰਤਾ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਗੰਭੀਰ ਸ਼ਰੀਰਕ ਸੱਟਾਂ ਮਾਰੀਆਂ। ਮ੍ਰਿਤਕ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਤੇ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਸੈਂਬਲੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਸਿਰ ਤੇ ਗੰਭੀਰ ਸੱਟ ਲੱਗੀ ਜੋ ਘਾਤਕ ਸਾਬਤ ਹੋਈ। ਪਿਛੋਕੜ ਦਾ ਪਹਿਲੂ, ਜੋ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਦਾ ਘਟਨਾ ਤੇ ਅਤੇ ਘਟਨਾ ਦੌਰਾਨ ਵਿਵਹਾਰ ਵੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਤੇ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਸੀ ਛੱਡਦਾ ਕਿ ਅਸੈਂਬਲੀ ਦਾ ਹਰ ਮੈਂਬਰ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੈ, ਅਸੈਂਬਲੀ ਦੇ ਹਰ ਇੱਕ ਮੈਂਬਰ ਦੁਆਰਾ ਆਪ ਅਤੇ ਅਸੈਂਬਲੀ ਦੇ ਹਰ ਦੂਸਰੇ ਮੈਂਬਰ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਵੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੈ।

15. ਸਿੱਟੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਅਸੀਂ ਗੋਵਿੰਦ ਸਿੰਘ(ਸੁਪਰਾ) ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇਹ ਦੱਸ ਸਕਦੇ ਹਾਂ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਐਡਵੋਕੇਟ ਦੁਆਰਾ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਹ ਹਾਦਸਾ ਅਚਾਨਕ ਹੋਏ ਝਗੜੇ ਅਤੇ ਇੱਕ ਪਲ ਵਿੱਚ ਵਾਪਰਿਆ, ਜਿੱਥੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਚਿਮਨੀ ਲੈਂਪ ਚੁੱਕਿਆ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਧੀ ਤੇ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤਾ, ਜਿਸਦੀ ਇਸ ਘਟਨਾ ਵਿੱਚ ਸੜ ਜਾਣ ਕਾਰਣ ਜ਼ਖਮੀ ਹੋਣ ਕਾਰਣ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ। ਇਸ ਤੱਥ ਵਿੱਚ ਸਥਿਤੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਧਾਰਾ 302 ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਤੋਂ ਦੋਸ਼ ਬਦਲ ਕੇ ਧਾਰਾ 304 ਭਾਗ-II ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ, ਜੋ ਸਮਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਲੰਘ ਗਿਆ ਹੈ ਤੱਕ ਘਟਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਕੇਸ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਉੱਤੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਅਸਮਰੱਥ ਹਾਂ।

ਸਿੱਟਾ

16. ਇਸ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਅਤੇ ਉਪਰੋਕਤ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਇਹ ਅਪੀਲਾਂ ਅਸਫਲ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਖਾਰਜ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਸੰਬੰਧਤ ਅਦਾਲਤ ਅੱਗੇ ਅੱਜ ਤੋਂ ਚਾਰ ਹਫ਼ਤੇ ਵਿੱਚ ਆਤਮਸਮਰਪਣ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹਿੱਸੇ ਦੀ ਆਪਣੀ ਰਹਿੰਦੀ ਸਜ਼ਾ ਪੂਰੀ ਕਰਨਗੇ।

.....ਜੇ
(ਏ.ਐਮ.ਖਨਵਿਲਕਰ)
(A.M.KHANWILKAR)

.....ਜੇ
(ਦਿਨੇਸ਼ ਮਹੇਸ਼ਵਰੀ)
(DINESH MAHESHWARI)

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ

ਮਿਤੀ: 3rd ਸਪਤੰਬਰ, 2019

ਡਿਸਕਲੇਮਰ:-ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆਂ ਨਿਰਣਾ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ, ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

Translated by Ms. Sangeeta, Translator from beginning to para no. 10.3 & Ms. Kusum Lata, Translator from para no.10.4 till end. Typed by Sh. Ajay Abbot, Sr. Assistant.